

Удружење "Инжењери заштите животне средине"
Локални омбудсман Града Новог Сада

ИЗВЕШТАЈ

о спроведеном
истраживању о екологији

"Информисаност, навике и ставови
становништва о одвојеном сакупљању
комуналног и другог кућног отпада у Граду
Новом Саду"

Нови Сад, октобар 2022.

Удружење "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада

ИЗВЕШТАЈ

о спроведеном истраживању о екологији

Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног
отпада у Граду Новом Саду

Нови Сад, октобар 2022.

САДРЖАЈ

1. Увод	4
2. Преглед законских решења и планских докумената	6
2.1. Прописи Европске уније.....	6
2.2. Правни оквир у Републици Србији	7
2.2.1. Закони	7
2.2.2. Национални документи јавних политика	10
2.2.3. Документи јавних политика јединица локалне самоуправе.....	12
3. Одвојено прикупљање комуналног отпада у Новом Саду - регулатива и планови	13
3.1. Важећи прописи и актуелна пракса	13
3.2. Решења планирана РПУО	15
3.3. Ко још у Новом Саду прикупља различите врсте отпада настале у домаћинству?.....	16
4. Теренско истраживање	19
4.1. Резултати теренског истраживања	
- Тренутни систем одвојеног сакупљања комуналног отпада на територији Града Новог Сада.....	20
4.2. Резултати теренског истраживања	
- Решења за одвојено сакупљање комуналног и другог отпада у Граду Новом Саду која су планирана Регионалним планом управљања отпадом.....	23
4.3. Резултати теренског истраживања	
- Посебни токови отпада.....	25
4.4. Резултати теренског истраживања	
- Циркуларна економија	27
4.5. Резултати теренског истраживања	
- Едукација и информисање	29
4.6. Резултати теренског истраживања	
- Млади: информисаност, навике и ставови	30
5. Закључци и препоруке	32
ПРИЛОГ: Упитник.....	34

1. УВОД

Према званичним извештајима Агенције за заштиту животне средине¹, као државног тела надлежног за прикупљање и обједињавање података о животној средини, свака особа у Србији, сваког дана у 2020. години, у канту је одложила у просеку око 1,15 килограма смећа. Укупно је 2020. године у Републици Србији генерисано 2,92 милиона тона комуналног отпада, од чега је рециклирано тек око 15,7 одсто. Укупно свих категорија отпада (разни индустријски отпад, пољопривредни отпад, отпад из термичких процеса, грађевински отпад, отпад од амбалаже и друго, без рудничког отпада²) у 2020. години у Србији је генерисано преко 12,49 милиона тона.

Количина отпада који правимо повећава се из деценије у деценију, а према предвиђањима која су доступна у бројним документима јавних политика, раст ће се наставити. Потреба за успостављањем интегралног система управљања отпадом, са делатностима и активностима које укључују превенцију и смањење количина отпада, рециклажу, поновно искоришћење отпада и друго, а којима би се бар донекле смањиле разорне последице по средину и здравље комплетног живог света, препозната је и у нашој земљи, али се успостављање овог система одвија доста споро. Последњих година већа пажња усмерена је и на развој и промоцију решења која могу на различите начине резултирати мањим количинама генерисаног отпад, пре свега на подршку увођењу циркуларних пословних модела, концепта "нула отпада" и слично.

Који проблеми постоје у пракси и како је могуће систем управљања комуналним отпадом у Новом Саду унапредити покушали смо да утврдимо кроз истраживање „Задовољство грађана и грађанки Новог Сада инфраструктуром и системом одношења отпада“, које смо спровели 2021. године. Резултати су, између осталог, показали да би 87% новосађана и новосађанки подржало увођење система примарне сепарације. Управо ово сазнање подстакло нас је да наставимо рад на овој теми и установимо која су решења за одвојено прикупљање комуналног отпада планирана у Новом Саду у склопу увођења интегрисаног система управљања отпадом, колико су грађани и грађанке о њима информисани, које врсте отпада и на који начин би били мотивисани да одвајају, шта мисле о појединим моделима за превенцију и смањење настајања отпада, посебно циркуларној економији, о којим темема и на који начин би волели да сазнају нешто више.

Припремили смо концепт за наставак анализе и, уз подршку Локалног омбудсмана Града Новог Сада, у периоду од 15. маја до 15. октобра 2022. године реализовали истраживање под називом "Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду".

Само истраживање је спроведено кроз две фазе.

У првом делу прикупили смо и анализирали важеће законе, подзаконске акте и планска докумената која су усвојена и важе на територији Града Новог Сада како бисмо утврдили какав систем примарне сепарације је у њима предвиђен. Информације које смо добили користили смо током израде упитника како бисмо установили да ли планирана решења одговарају грађанима и грађанкама Новог Сада и да ли постоје могућности за њихово унапређење. Такође, на основу јавно доступних података, пре свега на интернет страници Агенције за заштиту животне средине, у првој фази прикупили смо информације о актерима, односно оператерима којима је издата дозвола за сакупљање отпада на територији Града Новог Сада. У складу са добијеним резултатима, представили смо законске предуслове за обављање ове врсте посла

¹ Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2020. годину, Агенција за заштиту животне средине, http://www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj_2020.pdf

² Евидентирање количина отпада из групе 01 - Отпади који настају у истраживањима, ископавањима из рудника или каменолома и физичком и хемијском третману, не врши Агенција за заштиту животне средине; подаци се могу пронаћи у базама Републичког завода за статистику

које су субјекти који желе да се баве прикупљањем отпада у обавези да испуне, као и поједине субјекте који прикупљају специфичне врсте отпада који настаје у домаћинству.

Друга фаза реализована је кроз теренско истраживање. Припремили смо и израдили упитник и методологију спровођења анкетања. Упитник смо сачинили тако да он буде и информативан, односно да учесници и учеснице одговарајући на питања могу да се упознају са тренутним системом. На овај начин смо успели да добијемо и њихово мишљење о томе где је потребно унапредити или допунити постојећи систем и која могу бити алтернативна решења. У теренско истраживање било је укључено укупно 222 грађана и грађанке, из пет приградских месних заједница и пет градских насеља.

На основу свих добијених резултата, формулисани су закључци и препоруке које могу послужити како надлежнима, стручним лицима и организацијама, заинтересованој јавности и другим актерима који активно учествују у имплементацији и унапређењу система управљања отпадом у Граду Новом Саду, тако и свима који даље желе да се баве овом темом.

Овом приликом захваљујемо се запосленима у ЈКП "Чистоћа" који су нам на увид ставили значајне информације које се тичу тренутног система примарне сепарације, као и свим новосађанима и новосађанкама на издвојеном времену и мотивацији за изузетно квалитетне и искрене одговоре приликом попуњавања упитника.

2. ПРЕГЛЕД ЗАКОНСКИХ РЕШЕЊА И ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА

Оквирном директивом о отпаду³ коју је Европски парламент усвојио 2008. године, одвојено сакупљање отпада дефинисано је као “сакупљање при којем се ток отпада одваја од отпада различитог типа или природе, како би се олакшала његова посебна прерада”.

У овом документу, истакнута је и сврха одвојеног сакупљања отпада, а нарочито настојање Европске уније да се приближи „друштву које рециклира“. Како би отпад сачувао своју вредност и како би се побољшали потенцијали за његову даљу прераду, Оквирна директива истиче да је неопходно на првом месту да се отпад сакупља одвојено пре самог предузимања мера прераде. Главни циљ јесте да се омогући повећање количине и квалитета рециклираног и поново искоришћеног материјала, те да се идентификују и елиминишу опасне компоненте у мешаном току отпаду.

Примарна сепарација, односно одвајање отпада на месту настанка, у тренутку када се он по први пут ствара, сматра се основним предусловом за стварање одрживог система рециклирања. У циљу ефикасности, поред одвајања на месту настанка, потребно је и да се одвојено сакупљене компоненте отпада транспортују на начин који ће смањити или спречити да се отпад “упрља”, односно контаминира како би се очувао квалитет који он може имати као сировина која ће се користити у даљој преради.

Често се за неувођење система примарне сепарације као разлог наводи да прелазак са једне на две или више канти увећава трошкове сакупљања отпада. Међутим, занемарују се фактори који доприносе и приуштивости и одрживости овог система, као што су уштеда празног простора на депонији, приходи од продаје рециклабилних материјала, смањење трошкова сакупљања преосталог отпада, и наравно, један од најзначајних: смањени негативни утицај на животну средину, а тиме и на здравље људи који се постиже правилним управљањем отпадом, што последично спречава загађење земљишта, воде и ваздуха.

Увођење функционалног система примарне сепарације подразумева низ обавеза и одговорности за све актере - од предузећа која њиме руководе, локалних и државних органа власти, до сваког појединца и појединке у чијим домаћинствима отпад настаје. Из тог разлога, правна регулатива којом се ова област регулише обухвата бројне законске и подзаконске акте, планове, програме, стратегије и друге документе јавних политика.

У наредним одељцима представимо најзначајније прописе који се односе на примарну сепарацију и циркуларну економију у Европској унији, Републици Србији и Граду Новом Саду.

2.1. Прописи Европске уније

Већ поменута Оквирна Директива о отпаду, као један од најзначајнијих кровних докумената у овој области у правном поретку Европске уније, дефинише на који начин се мора управљати чврстим комуналним отпадом и поставља циљеве за чланице ЕУ за одвојено сакупљање папира, метала, пластике и стакла, као и специфичне циљеве за поновно коришћење и рециклирање.

Поред дефиниције одвојеног сакупљања, Оквирна директивна дефинише и обавезу увођења примарне сепарације да би се, како се наводи, олакшала или побољшала прерада “отпад треба да се сакупља одвојено ако је то технички, еколошки и економски могуће и не треба се мешати са другим отпадом или другим материјалом различитих карактеристика”.

---

³ Оквирна директива о отпаду, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0098>

Европска комисија усвојила је и низ других докумената и пакета уз ову директиву, али и неопходне измене саме директиве како би се отпад који је настао поново користио, али и како би се рационалније користили сви ресурси на планети.

У том контексту, након усвајања првог акционог плана Затварање круга - Акциони план за циркуларну економију⁴ (COM(2015) 614) у 2015. години, Европски Парламент и Савет Европске уније су три године касније усвојили пакет директива чиме су извршене измене до тада важеће директиве које уређују управљање различитим врстама отпада.

У марту 2020. године, Европска унија доноси Нови Акциони план за циркуларну економију⁵ као један од најважнијих стубова који сада представља темељ Европског зеленог договора (EU Green Deal⁶) у циљу достизања климатске неутралности до 2050. године.

Иако нису чланице Европске уније, земље Западног Балкана такође су се обавезале да ће спроводити дефинисане мере у области циркуларне економије. Потписивањем Софијске декларације⁷ Република Србија, Албанија, Црна Гора, Босна и Херцеговина и Северна Македонија прихватиле су Зелену агенду за Западни Балкан⁸ и тиме се обавезале да ће, поред увођења циркуларне економије, предузимати и друге мере адаптација и митигација на климатске промене, смањења загађења, развоја енергије, саобраћаја, као и развоја биодиверзитета, одрживе пољопривреде и производње хране. Овом декларацијом предвиђена је израда националних стратешких докумената за циркуларну економију. Република Србија је током 2021. године израдила Програм развоја циркуларне економије, али он још увек није усвојен.

Будући да се у оквиру приступних преговора Србија обавезала да ће правне тековине Европске уније транспоновати у своје национално законодавство, у наставку ћемо дати преглед закона и других докумената којима се планира и/или регулише увођење и примена примарне сепарације и циркуларне економије.

2.2. Правни оквир у Републици Србији

2.2.1. Закони

Када је у питању правилно управљање отпадом и циљеви који су постављени европским прописима како би се постигло смањење отпада на месту настанка, правилно одвајање, поновна употреба и смањење отпада који завршава на депонијама, у протеклих неколико година у Републици Србији спроведене су значајне активности за унапређење система управљања отпадом и развој циркуларне економија.

Два најважнија закона у овој области су Закон о управљању отпадом⁹ и Закон о амбалажи и амбалажном отпаду¹⁰. Њиховим усвајањем, Србија је поставила услове за успостављање и развој интегрисаног система управљања отпадом који је у складу са стандардима законодавства Европске уније.

Законом о управљању отпадом утврђене су врсте отпада и његова класификацију, планирање управљања отпадом, ко су заинтересоване стране, њихове обавезе и одговорности, како се управља

⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Region, Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy, [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2015\)614&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2015)614&lang=en)

⁵ A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN>

⁶ EU Green Deal, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640>

⁷ Софијска Декларација, https://www.consilium.europa.eu/media/34805/sofia-declaration_bs.pdf

⁸ Зелена агенда за Западни Балкан, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

⁹ Закон о управљању отпадом, „Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 - др. закон

¹⁰ Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, „Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 95/18-др. закон

посебним токовима отпада, који су захтеви и процедуре за издавање дозвола, прекогранично кретање отпада, извештавање, финансирање управљања отпадом, надзор и други аспекти управљања отпадом.

Овај закон дефинише одвојено сакупљање отпада као сакупљање при којем се "различите врсте сакупљеног отпада чувају одвојено по врсти и природи тако да се олакша њихов посебан третман".¹¹

Произвођач отпада, према овом закону има обавезу да отпад разврстава "у складу са потребом будућег третмана, у количини, односно проценту који је утврђен националним циљевима". Како је "произвођач" законом дефинисан као "свако лице чијом активношћу настаје отпад (изворни произвођач отпада) или свако лице чијом активношћу претходног третмана, мешања или другим поступцима долази до промене састава или природе отпада", можемо да закључимо да је законска обавеза одвојеног сакупљања отпада уствари обавеза сваког појединца и појединке будући да кроз свакодневне активности стварамо различите врсте отпада.

Закон разликује следеће врсте отпада које настају, а то су:

- 1) комунални отпад (кућни отпад);
- 2) комерцијални отпад;
- 3) индустријски отпад.

Све три врсте отпада, према опасним карактеристикама које утичу на здравље људи и животну средину, могу се поделити на:

- инертни отпад – отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама, не раствара се, не сагорева или на други начин физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт на начин који може да доведе до повећања загађења животне средине или угрози здравље људи (као што је грађевински отпад и отпад од рушења);

- неопасан отпад – отпад који нема карактеристике опасног отпада;

- опасан отпад – отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући амбалажу у коју је био или јесте упакован (као што су пестициди, хербициди, лакови, одстрањивачи боја, као и нека средства за чишћење домаћинства).

Комунални отпад дефинисан је Законом о управљању отпадом као отпад из "домаћинства (кућни отпад), као и други отпад који је због своје природе или састава сличан отпаду из домаћинства." Уколико се комунални отпад измеша са опасним отпадом, закон прописује да га је могуће раздвајати ако је то економски исплативо, а у противном, тај отпад се сматра опасним.

У циљу додатног усаглашавања са Директивама ЕУ и пакетом који се односи на циркуларну економију, припремљене су и измене и допуне Закона о управљању отпадом, па се у наредном периоду очекује њихово усвајање. Нацрта измена и допуна Закона о управљању отпадом представљен је јавности током јавне расправе која је одржана у периоду од 14. октобра до 5. новембра 2021. године¹². Међутим, овај Нацрт још увек није прошао процедуру усвајања у Народној скупштини Републике Србије.

У домаћинствима, као и у индустрији и комерцијалним делатностима, могу се наћи и амбалажа и амбалажни отпад чије управљање је регулисано посебним законом - **Законом о амбалажи и амбалажном отпаду**.

Закон о амбалажи и амбалажном отпаду дефинише две врсте овог отпада:

- комунални амбалажни отпад - отпад од примарне и секундарне амбалаже који настаје као отпад у домаћинствима (кућни отпад), у комерцијалним делатностима или у индустрији, а који је сличан отпаду из

¹¹ Закон о управљању отпадом, чл. 5 тач 15б

¹² Извештај са јавне расправе,

<https://www.ekologija.gov.rs/informacije-od-javnog-znacaja/javne-rasprave/izvestaj-sa-javne-rasprave-o-nacrtu-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-upravljanju-otpadom>

домаћинства у погледу његове природе или састава и сакупља се са одређене територијалне целине, у складу са законом;

- амбалажни отпад који није комунални - отпад од примарне, секундарне или терцијарне амбалаже који настаје као отпад у процесу производње, малопродаји, услужним и другим делатностима који није сакупљен кроз систем сакупљања који организује јавно комунално предузеће, односно друго правно лице или предузетник.

У складу са Законом, обавезе произвођача, увозника, пакера/пуниоца и испоручилаца амбалаже и амбалажног отпада су:

- 1) да обезбеде да комунално предузеће редовно преузима комунални амбалажни отпад;
- 2) да редовно преузимају и сакупљају амбалажни отпад који није комунални отпад од крајњих корисника;
- 3) да обезбеде поновно искоришћење, рециклажу или одлагање ове врсте отпада у складу са законом.

Чланом 18., овај Закон предвиђа да су ова лица такође дужна да бесплатно преузму отпад од секундарне или терцијарне амбалаже на захтев крајњег корисника, који овај отпад (укључујући и отпад од примарне амбалаже која истовремено врши функцију секундарне или терцијарне амбалаже) може оставити непосредно на месту набавке или га касније бесплатно вратити. Уколико за амбалажни отпад који није комунални отпад, а потиче од примарне амбалаже, није прописан посебан начин на који се он преузима и сакупља, дужни су да га на захтев крајњег корисника бесплатно преузме на простору који су унапред одредили за такав отпад.

Закон прописује и обавезу крајњих корисника како да поступају са комуналним амбалажним отпадом. Наиме, као крајњи корисници, грађани и грађанке у обавези су да комунални амбалажни отпад разврставају и/или одвојено складиште, тако да он не буде измешан са другим отпадом, "како би могао да буде прослеђен или враћен, сакупљен, поново искоришћен, прерађен или одложен у складу са законом којим се уређује управљање отпадом."

У домаћинствима се такође могу пронаћи производи који после употребе постају посебни токови отпада. Овај отпад регулисан је посебним прописима. Законом о накнадама за коришћење јавних добара¹³ прописане су накнаде за ове производе, у које спадају:

- 1) гуме – спољни пнеуматици;
- 2) батерије и акумулатори;
- 3) минерална и синтетичка уља, осим базних минералних и синтетичких уља која се користе као сировина у производњи новог производа и мазива и уља која се не могу сакупити ради третмана;
- 4) електрични и електронски производи чији рад зависи од електричне струје или електромагнетних поља, као и производи намењени за производњу, пренос и мерење струје и електромагнетних поља, за коришћење код напона који не прелази 1.000 В за наизменичну струју и 1500 В за једносмерну струју.
- 5) Возило категорије М1 или Н1, моторно возило са три точка, осим моторних трицикала (категирија Л5 – тешки трицикл), у складу са прописима који уређују безбедност саобраћаја на путевима;
- 6) Лекови који после истеклог рока остају у поседу и сакупљају се од грађана и грађанки, а који су они дужни да предају апотеци. (у складу са Правилником о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом¹⁴).

Произвођач и увозник чији производ после употребе постаје опасан отпад и припада категорији производа који после употребе постају посебни токови отпада, а налазе се код грађана и грађанки (као што су то батерије, акумулатори, електронски и електрични отпад) дужан је да тај отпад преузме после употребе, без накнаде трошкова и са њима поступа у складу са Законом о управљању отпадом и другим прописима. Произвођач и увозник оваквог отпада може уместо преузимања отпада да овласти друго правно лице да, у његово име и за његов рачун, преузима производе после употребе.

Што се тиче истрошених батерија и акумулатора, закон обавезује власника и/или другог држаоца да их преда ради третмана лицу које за то има дозволу, али ова обавеза не важи и за домаћинства.

¹³ Закон о накнадама за коришћење јавних добара, „Службени гласник РС”, бр. 95/18 и 49/19

¹⁴ Правилник о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом, „Службени гласник РС“, број 49 од 8. јула 2019.

Када су у питању неупотребљени лекови и лекови са истеклим роком трајања, као и њихова примарна амбалажа, који се налазе код грађана и грађанки, правилно одлагање те врсте отпада подразумева обавезу грађана и грађанки да их предају апотекама или оним апотекарским јединицама у којима се врши сакупљање ове врсте отпада.

Такође, у домаћинствима се могу пронаћи и споредни производи животињског порекла који нису намењени за исхрану људи, а у који спадају лешеве кућних љубимаца и саставни делови тела животиња. Ова врста отпада уклања се у складу са Законом о ветеринарству.¹⁵

На основу тренутно важећег Закона о управљању отпадом, донети су и подзаконски акти којима се даље дефинише оквир управљања отпадом, укључујући управљање посебним токовима отпада, и којима се даље усклађује национално законодавство са прописима ЕУ у овој области.

Управљање отпадом је директно или индиректно уређено и другим прописима који обезбеђују правни оквир за заштиту животне средине и одрживи развој у Републици Србији, као што су:

- Закон о заштити животне средине,¹⁶ који поред интегрисаног система заштите животне средине, промовише и коришћење производа, процеса, технологија и праксе који имају мање штетан утицај на животну средину и примену посебних правила понашања у управљању отпадом од његовог настанка до одлагања (спречавање или смањење стварања отпада, поновну употребу и рециклажу, одвајање секундарних сировина и употреба отпада као горива, увоз, извоз и транзит отпада. У овом Закону поредвиђено је и правило хијерархије у управљању отпада, од стварања до коначног одлагања, укључујући спречавање, поновну употребу и рециклажу, прекогранично кретање отпада.

- Закон о комуналним делатностима,¹⁷ који утврђује комуналне услуге и уређује опште услове и начин њиховог пружања, омогућава организовање и пружање комуналних услуга за две или више општина и/или градова, под условима предвиђеним законом и споразумима између скупштина општина.

2.2.2. Национални документи јавних политика

Република Србија је Закон о планском систему,¹⁸ којим се уређује врста, садржина и међусобна усклађеност планских докумената, донела тек 2018. године, па је у многим областима у наредном периоду, након истека рока важења, документе јавних политика потребно усагласити са овим прописом.

Систем интегрисаног управљања отпадом који подразумева да се ради постизања што бољег ефекта јединице локалне самоуправе удружују у регионе за управљање отпадом, конципиран је 2003. године у Националној стратегији управљања отпадом са програмом за приближавање Европској унији за период 2003-2008. година.¹⁹ Након детаљне анализе постојећег стања и капацитета, систем је даље разрађен у Стратегији управљања отпадом за период 2010-2019. година.²⁰

Када је у питању комунални отпад, овом стратегијом је предвиђено оснивање регионалних центара за управљање отпадом, који би обухватили регионалну депонију, постројење за сепарацију рециклабилног отпада и постројење за компостирање; у градовима је предвиђена и изградња центара за одвојено

¹⁵ Закон о ветеринарству, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2005/91/1/reg>

¹⁶ Закон о заштити животне средине, „Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09- др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 – УС, 14/16, 76/18 и 95/18 – др. закон

¹⁷ Закон о комуналним делатностима, „Службени гласник РС”, бр. 88/11, 104/16 и 95/18

¹⁸ Закон о планском систему Републике Србије, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/30/1/reg>

¹⁹ Национална стратегија управљања отпадом са програмом приближавања ЕУ за период 2003-2008. година (Документ је престао да важи и на званичним презентацијама државних органа није доступан у пуном тексту), http://zelenibiznis.unecopn.org/medjunarodni_propisi/Strategija_upravljanja_otpadom_2003.pdf

²⁰ Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. година, „Службени гласник РС”, број 29 од 2. маја 2010.

сакупљање рециклабилног отпада, где би грађани и грађанке сами доносили свој отпад. У документу је наведено да ће се примарна селекција отпада постепено уводити, уз сталну кампању и едукацију становништва о њеном значају.

У 2022. години усвојен је **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године**,²¹ и на основу њега касније је усвојен Акциони план за спровођење овог програма за период 2022–2024. Усвајањем Програма Србија је након више од две године од истека Стратегије управљања отпадом за период 2010 - 2019 поново добила стратешки оквир у овој области.

Програмом су утврђени циљеви за унапређење система управљања отпадом и основна начела којима треба да се руководе сви актери у управљању отпадом. Држава Србија определила се да настави са развојем регионалног система - констатовано је да је у претходном периоду од укупно 26 предвиђених региона у 13 успостављено регионално предузеће за управљање отпадом. Када су у питању регионалне санитарне депоније, "за 19 година изграђено је и стављено у функцију њих 10 (38,46%)".²²

Иако је системом који се имплементира предвиђена, а и неопходна како би се испунили захтеви Оквирне директиве о отпаду, примарна сепарација у Републици Србији у потпуности или делимично уведена је у веома малом броју локалних самоуправа. До објављивања овог извештаја и у законском року истраживачки тим није добио одговор на Захтев за приступ информацијама од јавног значаја од Агенције за заштиту животне средине о броју општина и градова у Србији у којима је уведена примарна сепарација.

Поред смањења штетног утицаја на животну средину и климатске промене, спровођењем Програма требало би да се омогући остваривање предуслова за коришћење отпада у циркуларној економији за чији развој се утврђују циљеви и мере у посебном програму.

На иницијативу Министарства заштите животне средине, у циљу рационалног коришћења ресурса, а по узору на документа која су израдиле неке од земаља Европске уније, 2020. године објављена је Мапа пута за циркуларну економију у Србији.²³ Мапа пута анализира неколико сектора - производна индустрија; пољопривреда и храна – вишкови хране и отпад од хране; пластика и амбалажа; грађевински отпад, како би се подстакла производња кроз примену циркуларних пословних модела, мотивисала индустрију да креира нова радна места и да унапреди пословање кроз изналажење иновативних одрживих решења за тржишта.

Примарни циљ циркуларне економије јесте обнављање природних ресурса задржавајући већ употребљене сировине што дуже у употреби. Примењујући принцип циркуларне економије, о продужавању животног века производа размишља се већ приликом дизајна производа, како би он остао што више у употреби и како након тога не би постао отпад, већ би нашао нову примену. На овај начин, смањила би се употреба природних ресурса и енергије на најмању меру, а применом чистијих технологија позитивно би се утицало и на смањење настајања отпада, загађење и остале последице које линеарни приступ има на животну средину.

Након израђене Екс-анте анализе ефеката за циркуларну економију,²⁴ како смо у претходном одељку напоменули, израђен је посебан документ јавне политике – Програм развоја циркуларне економије у

²¹ Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године, "Службени гласник РС", број 12 од 1. фебруара 2022.

²² "Полазне основе за транзицију ка циркуларној економији - Преглед анализе 40 градова и општина у Републици Србији, <https://www.activity4sustainability.org/wp-content/uploads/2022/07/Studija-Polazne-osnove-za-tranziciju-ka-cirkularnoj-ekonomiji-WEB-FINAL.pdf>

²³ Мапа пута за циркуларну економију у Србији, <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/2021-01/mapa-puta-za-cirkularnu-ekonomiju-u-srbiji.pdf>

²⁴ Екс-анте анализа ефеката за циркуларну економију, https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/2021-01/exante-analiza_efekata-za-oblast-cirkulame-ekonomije.pdf

Републици Србији за период 2022-2024. године²⁵ који, иако је прошао јавну расправу у јануару месецу, још увек није усвојен.

У последњих неколико година донета су и важна докумената јавних политика како би се олакшала транзиција са линеарне на циркуларну економију, као што су Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара, Стратегија одрживог урбаног развоја до 2030. године, Стратегија индустријске политике Републике Србије за период 2021–2030. године, Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године, Програм за развој јавних набавки у Републици Србији за период 2019–2023. године и Акциони план за спровођење Програма.

2.2.3. Документи јавних политика јединица локалне самоуправе

У складу са важећим кровним Законом о управљању отпадом, јединица локалне самоуправе уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији. Као најважнији документ у овој области, општина/град у обавези је да донесе **локални план управљања отпадом (ЛПУО)**, те да обезбеди услове и стара се о његовом спровођењу.

Законом је прописано да, у складу са ЛПУО, јединица локалне самоуправе "уређује и организује:

- селекцију и одвојено сакупљање отпада, укључујући и учесталост сакупљања отпада ради рециклаже (папир, метал, пластика и стакло),
- обезбеђује одлагање отпада из домаћинства у контејнере или на други начин,
- обезбеђује и опрема центре за сакупљање отпада из домаћинства који није могуће одложити у контејнере за комунални отпад (кабаста, биоразградиви и други отпад), укључујући и опасан отпад из домаћинства".

Нажалост, који број јединица локалне самоуправе у Републици Србији испуњава законску обавезу и има важећи ЛПУО није могуће утврдити. Иако Агенција за заштиту животне средине, као субјект у чијој надлежности је вођење базе података о управљању отпадом, на званичној интернет презентацији има посебну страницу²⁶ на којој се налазе локални планови управљања отпадом општина и градова, код већине представљених планова на овом сајту рок важења је истекао.

Пратећи стратешко опредељење државе да се интегрисани систем управљања отпадом развија кроз формирање регионалне мреже, Закон је предвидео да две или више јединица локалне самоуправе доносе **регионални план управљања отпадом (РПУО)**, у коме ће се дефинисати заједнички циљеви у управљању отпадом.

Као и ЛПУО, и РПУО се доноси за период од 10 година и треба да садржи, између осталог: очекиване врсте, количине и порекло укупног отпада на територији на коју се односи, отпада који ће бити искоришћен или одложен, циљеве које треба остварити у погледу поновне употребе и рециклаже отпада у области која је обухваћена планом, програм сакупљања отпада и опасног отпада из домаћинства, предлоге за поновну употребу и рециклажу компоненти комуналног отпада, програм смањења количине биоразградивог и амбалажног отпада у комуналном отпаду и друго.

Као и за локалне планове, на сајту Агенције за заштиту животне средине није доступан ажурни податак о броју важећих РПУО.

²⁵ Предлог Програма развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022-2024. године <https://www.ekologija.gov.rs/saopstenja/vesti/javni-poziv-za-ucesce-u-javnoj-raspravi-o-predlogu-programa-razvoja-cirkularne-ekonomije-u-republici-srbiji-za-period-2022-2024-godine>

²⁶ Агенција за заштиту животне средине, <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=20180&id=20060&акција>ShowAll> (Приступљено 05.08.2022.)

3. ОДВОЈЕНО ПРИКУПЉАЊЕ КОМУНАЛНОГ ОТПАДА У НОВОМ САДУ - РЕГУЛАТИВЕ И ПЛАНОВИ

Према информацијама које су доступне на званичној интернет презентацији Јавног комуналног предузећа "Чистоћа" Нови Сад,²⁷ организовано одношење кућног смећа на територији града ова, тада комунална установа, почела је 1948. године.

Када је у питању ранија пракса одвојеног прикупљања појединих врста отпада из домаћинства, података је веома мало - у доступним документима забележено је да се примарно разврстани папир и картон сакупљао 2003. године, као и да су неколико година касније постављене посуде за одвојено сакупљање ПЕТ-а. Како је наведено, оба пројекта су у потпуности прихваћена од стране грађана и грађанки, али су обустављена услед девастирања посуда од стране непознатих лица.²⁸ Према личним сећањима суграђана и суграђанки, седамдесетих година прошлог века у граду је функционисало одвојено прикупљање и откуп рециклажног папира који је вршило тадашње предузеће "Папир сервис"; образовне установе едуковале су и анимирале младе да користе овај систем (приватно или организовано), а локације за откуп биле су лако доступне становништву (нпр. на Футошкој пијаци).

У наредним одељцима биће презентовани важећи прописи којима је регулисана примарна сепарација на територији Града Новог Сада, актуелни систем који је успостављен, решења планирана Регионалним планом управљања отпадом, као и стање у области одвојеног сакупљања појединих врста отпада који настаје у домаћинству а убраја се у посебне токове отпада.

3.1. Важећи прописи и тренутна пракса

На територији Града Новог Сада управљање комуналним отпадом уређено је Одлуком о одржавању чистоће,²⁹ Правилником о условима за постављање посуда за сакупљање отпада³⁰ и Одлуком о одржавању депонија.³¹ Орган надлежан за функционисање система управљања комуналним отпадом је Градска управа за комуналне послове.

Под комуналним отпадом подразумева се "кућни отпад настао у домаћинствима, пословним просторима и другим објектима, отпад са јавних површина, кабасти отпад и грађевински отпад из домаћинства, као и други отпад који је због своје природе или састава сличан отпаду из домаћинства".

Кућни отпад у градској Одлуци о одржавању чистоће дефинисан је као отпад настао у домаћинствима (станови, куће, викендице, монтажно-демонтажни објекти, аутоприколице, и друго), пословним просторима и другим објектима који се по својој величини може одлагати у посуде за сакупљање отпада - надземне и подземне контејнере, пластичне канте и вреће за сакупљање отпада.

Важећа Одлука донета је у периоду када су усвојени већ поменути Закон о управљању отпадом и национална Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године, па је и у њој видљива намера увођења система одвојеног прикупљања комуналног отпада. Наиме, кућни отпад у градској Одлуци дели се на:

1. Одвојено сакупљене фракције кућног отпада и амбалажни кућни отпад - примарно сепарисан комунални и амбалажни отпад,

²⁷ Званична интернет презентација ЈКП "Чистоћа" Нови Сад, <http://www.cistocans.co.rs/o-nama/istorija>

²⁸ Регионални план управљања отпадом за град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабал, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019 - 2028. година, "Службени лист" Града Новог Сада бр. 29/2020

²⁹ Одлука о одржавању чистоће, "Службени лист" Града Новог Сада бр. 25/2010, 37-2010 испр., 3/2011-испр., 21/2011, 13/2014, 34/2017, 16/2018, 31/2019

³⁰ Правилник о условима за постављање посуда за сакупљање отпада, "Службени лист Града Новог Сада" бр. 19/2011, 7/2014

³¹ Одлука о уређењу и одржавању депоније, "Службени лист Града Новог Сада" бр. 6/2003, 47/2006 и 13/2014

2. Био отпад - баштенски отпад, отпад из вртова и паркова и сличан отпад,
3. Мешани комунални отпад - кућни отпад, био отпад и сличан отпад који није примарно сепарисан.

У складу са чланом 19, грађани и грађанке дужни су да "врше селекцију отпада уколико су посуде обележене".

Град Нови Сад тренутно нема Локални план управљања отпадом; план донет 2010. године³² престао је да важи, а нови за период од 2021. до 2030. године³³ до завршетка припреме овог извештаја није усвојен.

Споразум³⁴ о формирању региона за управљање комуналним отпадом Град Нови Сад 2010. године закључио је са општинама Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабал, Србобран, Темерин и Врбас. Први регионални план усвојен је 2012. године, а нови десетогодишњи документ - Регионални план управљања отпадом за град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабал, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019 - 2028. година³⁵ скупштине наведених локалних самоуправа усвојиле су у првој половини 2020. године.

Тренутно, у свим месним заједницама на територији Града Новог Сада ЈКП "Чистоћа" одвојено сакупља кабасти отпад, кроз јесење и пролећне акције, као и баштенски отпад, у деловима града са индивидуалним типом становања.³⁶

Пратећи јасније дефинисање елемената система интегрисаног управљања отпадом на нивоу целе државе, а у складу са националним и локалним прописима и стратешким документима, ЈКП "Чистоћа" је у новембру 2016. године покренула припреме за увођење примарне сепарације имплементацијом пилот пројекта одвојеног сакупљања "сувог" и "мокрог" тока отпада. За око 15.000 домаћинстава (11,5%) у ширем центру града поред контејнера за мешани отпад постављено је и 75 подземних контејнера за сакупљање суве рециклабилне фракције.

Контејнери за "суви" ток отпада имају плаво обележје (налепницу) на коме пише: Амбалажни отпад - Амбалажа (Пет) и пластична, Тетра пак амбалажа, Картон и папир, Стаклена амбалажа, Лименке и конзерве.

Контејнери за "мокри" ток отпада имају зелено обележје (налепницу) на коме пише: Комунални отпад - Остаци хране, Мешани отпад, Баштенски отпад, Пепео, Пелене, улошци, вата.

Део становништва у Сремској Каменици и Петроварадину, у квартовима са индивидуалним типом становања, добио је поред зелене пластичне канте за прикупљање "мокрог" отпада и плаву канту за примарно одвајање рециклабилних фракција.

Према информацијама добијеним од представника ЈКП "Чистоћа" у току спровођења овог истраживања, одвојено прикупљање "сувог" и "мокрог" тока отпада врши се у деловима улица: Модене, Константина Данила, Игњата Павласа, Дунавској, Војводе Путника, Београдски кеј, Марка Миљанова, Филипа Вишњића, Шумадијска, Милоша Бајића, Даничићева, Стевана Милованова, Козачинског, Булевар Михајла Пупина, Трифковићев трг, Пролаз Милоша Хаџића, Ђуре Јакшића, Милетићева, Грчкошколска, Трг Марије Трандафил, Шафарикова, Јеврејска, Др Лазе Стојановића, Мирослава Антића, Трг галерија, Полита

³² Локални план управљања отпадом за Град Нови Сад, "Службени лист Града Новог Сада" бр. 54/2010

³³ Одлуку о приступању изради Локалног плана управљања отпадом за Град Нови Сад за период 2021-2030. године Скупштина Града усвојила је у мају 2021. године. Како је наведено, средства за израду обезбедиће Немачка развојна агенција за сарадњу GIZ IMPACT. Предвиђено је да ће Локални план пре усвајања бити упућен на јавни увид у трајању од 15 дана, али у Одлуци није наведен рок за завршетак његове израде.

³⁴ Споразум је потписан 27. маја 2010. године, а Анекс 1. децембра 2010. године; текст није јавно доступан

³⁵ Регионални план управљања отпадом за Град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабал, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019 - 2028. година, "Службени лист Града Новог Сада" бр. 29/2020

³⁶ На који начин је овај систем успостављен и у којој мери задовољава потребе грађана и грађанки, може се пронаћи у истраживању које су "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада спровели 2021. године, <https://www.activity4sustainability.org/wp-content/uploads/2021/12/Izvestaj-o-sprovedenom-istrazivanju-2021-1.pdf>

Десанчића, Јована Ђорђевића, Војводе Мишића, Максима Горког, Радничка, Ловћенска, Сутјеска, Стевана Мусића, Стражиловска, Сремска, Димитрија Туцовића, Булевар ослобођења, Васе Стајића, Павла Симића, Војвођанских бригада, Словачка, Димитрија Аврамовића, Житни трг, Лукијана Мушицког, Масарикова, Војводе Шупљикца, Вука Караџића, Ћирила и Методија.

У марту 2022. године у Новом Саду је започето и са пројектом одвојеног прикупљања стакла. Наиме, Немачка организација за међународну сарадњу (ГИЗ) покренула је пројекат регионалног карактера „Управљање стакленом амбалажом на Западном Балкану“³⁷ који се спроводи у Србији, Босни и Херцеговини и Северној Македонији, и у оквиру кога је Нови Сад добио 50 "звона" - рециклажних контејнера за стаклену амбалажу. "Звона" су постављена такође углавном у ужем центру града, а списак улица доступан је на сајту предузећа.³⁸

Према упутству које су грађани и грађанке добили путем средстава јавног информисања и уз рачун обједињене наплате ЈКП "Информатика", у ове наменске контејнере могуће је одложити стаклене флаше и тегле, испразњене, са којих су одстрањени чепови и поклопци. "Звона" нису предвиђена за одлагање прозорског, аутомобилског и другог равног стакла, армираног, ватросталног и лабораторијског стакла, огледала и сијалица.

Теренским истраживањем, чији резултати су представљени у одељку 4., обухваћене су и неке од улица у којима су постављени контејнери за "суви" и "мокри" ток отпада, као и "звона" за прикупљање амбалажног стакла.

3.2. Решења планирана РПУО

Актуелни Регионални план управљања отпадом за Град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабаљ, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019 - 2028. година (РПУО), као што је већ наведено, ослања се на концепт регионалног управљања отпадом постављен у Стратегији управљања отпадом Републике Србије за период 2010-2019. године.

Иако су поједини сегменти система развијенији у односу на неке друге регионе у земљу, нпр. проценат становништва који је обухваћен услугом сакупљања и одлагања комуналног отпада а који у региону Нови Сад износи 98% (за Град Нови Сад 100%), утврђени су и проблеми за које је потребно наћи адекватна решења, и то:

- Недовољни институционални и организациони капацитети за управљање отпадом на локалном нивоу,
- Недовољни капацитети ЈКП-а у неким локалним самоуправама,
- Недовољно развијен систем одвојеног сакупљања отпада и управљања посебним токовима отпада,
- Непостојање постројења за третман комуналног отпада и непостојање санитарне депоније у Региону,
- Недовољна информисаност и укљученост грађана/ки и цивилног друштва у област управљања отпадом.³⁹

РПУО, када је у питању сакупљање отпада из домаћинства, као и у целој земљи, у првом кораку предвиђа увођење примарне сепарације применом система "суве" и "мокре" канте као што је и започето. Дугорочни циљ је успостављање система који ће до 2030. године омогућити достизање стопе рециклирања комуналног отпада од најмање 50%.

У "сувој" канти/контејнеру сакупљаће се различите врсте материјала погодног за рециклирање, као што су пластика (ПЕТ, пластична фолија, кесе и тврда пластика - ХДПЕ), папир и картон, композитни материјали

³⁷ Лист Дневник, 11.03.2022., <https://www.dnevnik.rs/novi-sad/beli-kontejneri-za-staklo-na-ulicama-grada-11-03-2022>

³⁸ Списак улица у којима су постављена "звона" за одвојено прикупљање рециклажног стакла - <http://www.cistocans.co.rs/%d0%b7%d0%b0%d0%b4%d0%be%d0%b2%d0%be%d1%99%d1%81%d1%82%d0%b2%d0%be-%d0%bd%d0%b0%d0%bc-%d1%98%d0%b5-%d0%b4%d0%b0-%d0%be%d0%b1%d0%b0%d0%b2%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%bc%d0%be-%d0%bd%d0%b0%d1%88%d0%b5>

³⁹ Регионални план управљања отпадом за град Нови Сад и општине Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Жабаљ, Србобран, Темерин и Врбас за период 2019 - 2028. година, "Службени лист Града Новог Сада" бр. 29/2020

(тетрапак), метал (алуминијум и ферозни метали) и гума, док ће у "мокру" канту/контејнер ићи сав преостали "несортирани" отпад (остацк хране и кухињски отпад, текстил, кожа, земља, итд.)

На територији Града Новог Сада, ЈКП "Чистоћа" би наставила са сакупљањем оба тока отпада и он би се носио до Регионалног центра, где би сакупљени ток рециклабилног отпада ("сува" канта) требао да се третира у постројењу за секундарну сепарацију; отпад који није могуће рециклирати или прерадити, одлагаће се на регионалну санитарну депонију. У првој фази, сав сакупљени "мокри" ток отпада одлагаће се директно на санитарну депонију.

У предложеном моделу примарне сепарације, предвиђено је већ у првој фази одвојено сакупљање амбалажног стакла, пре свега због ризика од потенцијалног оштећења и контаминирања осталих рециклабилних материјала.

Модел чија имплементација је у току обухвата и изградњу центара за одвојено сакупљање отпада, такозваних "рециклажних дворишта" - најмање 3 у Граду Новом Саду и по једно у свим општинама Региона. У питању су фиксна места на која становници имају прилику да донесу различите врсте отпадних ствари које настају у домаћинству (укључујући и неке врсте које су у широкој употреби, а имају карактеристике опасног отпада).

- кабасти отпад из домаћинства,
- стари намештај,
- електрични и електронски отпад (бела техника, кућни апарати, рачунари, мобилни телефони и слично),
- отпадне гуме,
- акумулатори и батерије,
- отпадна уља,
- флуоресцентне цеви.

Прво рециклажно двориште у Новом Саду почело је да се гради ове године, у склопу будуће регионалне депоније; за друга два тражи се потенцијална локација.

РПУО предвиђен је и програм за смањење биоразградивог отпада како би се испунили циљеви за мање количине ове врсте отпада на депонијама до 2030. године. Осим увођења кућног компостирања за најмање 20% индивидуалних домаћинстава, он предвиђа и одвојено сакупљање зеленог отпада и компостирање на локацији у Новом Саду и на местима трансфер станица (зелени отпад који настаје одржавањем паркова и других јавних површина и баштенски отпад из домаћинстава). Програм укључује и биолошки третман биоразградивог комуналног отпада садржаног у "мокрој" канти који ће се одвојено сакупљати, коришћењем једног од три основна процеса: аеробна стабилизација, анаеробна дигестија и биолошко сушење. Постројења за МБТ (механичко-биолошки третман) омогућавају производњу чврстог горива од отпада (РДФ) које је CO₂ неутрално.

Главни циљеви у наредних неколико година, којима се тежи реализацијом РПУО, су:

- Оснивање регионалног предузећа које ће управљати Регионалним центром за управљање отпадом (до краја 2021. године),
- Успостављање примарне сепарације - система одвојеног сакупљања у чланицама Региона - набавка и постављање контејнера за селективно сакупљање рециклабилног отпада (до краја 2023. године),
- Изградња рециклажних дворишта у свим чланицама Региона (до краја 2023. године),
- Успостављање кућног компостирања (до краја 2023. године),
- Развијен Регионални центар за управљање отпадом и изградња регионалне санитарне депоније (до краја 2024. године).

3.3. Ко још у Новом Саду прикупља различите врсте отпада настале у домаћинству?

Сакупљање отпада је активност, како је то дефинисано Законом о управљању отпадом, која подразумева и прелиминарно разврставање и прелиминарно складиштење отпада за потребе транспорта до постројења за управљање отпадом, а коју могу да врше правна и физичка лица.

Да би лице сакупљало отпад неопходно је да за то прибави одговарајућу дозволу и да са оператером за управљање отпадом закључи уговор којим се уређује начин преузимања отпада, плаћање, врсте, количине, порекло, класификација отпада и друга значајна питања.

Дозволе за сакупљање отпада издају се од стране различитих надлежних органа у складу са његовим карактеристикама, па тако:

- за издавање дозвола за сакупљање опасног отпада надлежно је министарство;
- за сакупљање инертног и неопасног отпада на територији више јединица локалне самоуправе дозволу издаје министарство, а на територији аутономне покрајине надлежни орган аутономне покрајине;
- издавање дозволе за сакупљање, транспорт, третман, односно складиштење, поновно искоришћење и одлагање инертног и неопасног отпада на њиховој територији поверено је јединицама локалне самоуправе.

За поједине врсте отпада закон је прописао посебне услове за њихово сакупљање, транспорт и одлагање, а посебно за: отпадне гуме, истрошене батерије и акумулаторе, отпадна уља, отпад од електричне и електронске опреме, отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу, отпад контаминиран дуготрајним органским загађујућим материјалима (ПОПс отпад), медицински отпад, отпад животињског порекла, пољопривредни отпад, грађевински отпад и отпад од рушења, отпад који садржи азбест.

У анализи стања у овој области која је представљена у новом Програму управљања отпадом⁴⁰, наведено је да, примера ради: "Систем сакупљања отпадних гума из домаћинства није успостављен од стране локалних самоуправа", "Систем одвојеног сакупљања истрошених батерија и акумулатора из домаћинства није успостављен од стране локалних самоуправа", "Систем за организовано сакупљање отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства није успостављен од стране локалних самоуправа, осим спорадично", "Тренутно у Републици Србији не постоји организовано одвојено сакупљање флуоресцентних цеви које садрже живу", итд. па ни у Граду Новом Саду ситуација не може бити много другачија.

Према подацима доступним на сајту Агенције за заштиту животне средине, доволу за сакупљање отпада има 66 правних лица чија су седишта у Новом Саду. Узимајући у обзир да се дозволе издају на сва три нивоа власти, да услед непостојања адекватног система ову активност обављају и многа нерегистрована лица, није било могуће прикупити тачан број и назив свих правних и физичких лица којима грађани и грађанке Новог Сада могу предати свој отпад настао у домаћинствима.

Због тога, истакли смо само она регистрована правна лица за која постоје јавно доступне информације да преузимају различите врсте отпада и од физичких лица.

Откупљивањем отпада који није опасан бави се, поред ЈКП "Чистоће" и неколико приватних предузећа, као што су "Reahem" и "Fergosom" доо Нови Сад, а папир, који заузима 5,34% удела у укупној количини отпада који се одлаже на депонију у Новом Саду, посебно сакупљају "Технопапир" доо, "Kortex" и други.

Према актуелном ценовнику ЈКП "Чистоће", ово предузеће откупљује картон, отпадни папир и новине, сортирани бели папир, ПЕТ амбалажу, ХДП боце, отпадну чврсту и мешану пластику, чепове, композитну амбалажу, отпадни тетрапак, истрошене пнеуматике, шасије возила, отпадна возила и акумулаторско олово и електронски и електрични отпад.

⁴⁰ Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године, <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/drugiakt/2022/12/1>

Кабасти отпад који се такође може пронаћи у домаћинствима може се одложити у контејнере које у свакој месној заједници поставља ЈКП "Чистоћа" два пута годишње и ова услуга је укључена у цену коју плаћају грађани и грађанке за комуналне услуге. Узимајући у обзир честу нерасположивост контејнера за њихово изнајмљивање по потреби физичких лица ван распореда ЈКП "Чистоће", грађани и грађанке такође могу позвати и друга правна лица која се баве сакупљање ове врсте отпада као што су "Connecta-Team" или "Еуропалете" доо, који се баве откупљивањем палета, "TOP Cleaner" који прикупља шут, грађевински отпад и сличан отпад од грађења и рушења.

Пластична амбалажа и амбалажни отпад чине око 9% отпада који заврши на градској депонији, а од физичких лица у Новом Саду ПЕТ амбалажу откупљују, поред јавног предузећа, још и предузећа као што су "Greentech" и "Kortex".

Што се тиче производа који после употребе постају посебни токови отпада, а који се такође могу наћи у домаћинствима, произвођачи и увозници ових производа дужни су да тај отпад преузму од грађана после употребе, без накнаде трошкова, или да овласте друго правно лице да то чини. У Новом Саду, грађани и грађанке овај отпад могу да предају такође јавном предузећу или приватним предузећима као што су "Е рециклажа", "Манез 021", EE Waste Group, "Наша рециклажа НС" доо, а искоришћене тонере штампача пуне или преузимају "Live Company Servis" и "Ribbon plus".

Отпадна уља такође прикупља неколико предузећа као што су "Bio Oil Sas", "Esotron" и "MGN Ecologistics".

Грађани/е најчешће отпадне гуме и акумулаторе одлажу у аутомеханичарским радњама, а овакав отпад може се предати и предузећима "Eco Recycling" (гуме) и "C.I.A.K." (отпадни акумулатори) чија основна делатност је сакупљање ове врсте отпада.

У домаћинствима се могу пронаћи неупотребљени лекови или лекови којима је истекао рок, као и њихова примарна амбалажа. Грађани/ке су у обавези да овај отпад предају апотеци, у складу са Правилником о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом. Овај отпад су дужне да прикупљају све апотеке или, уколико у свом саставу имају више апотекарских јединица, оне одређују ону апотекарску јединицу у коју становништво може однети ову врсту отпада.

Тakoђе, у домаћинствима се могу пронаћи и споредни производи животињског порекла који нису намењени за исхрану, а у који спадају лешеве кућних љубимаца и саставни делови тела животиња. Ова врста отпада уклања се у складу са Законом о ветеринарству. За сакупљање кућних љубимаца након њиховог угинућа у Новом Саду је надлежна ЈКП "Зоохигијена и ветерина".

4. ТЕРЕНСКО ИСТРАЖИВАЊЕ

Истраживање "Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду" у циљу прикупљања података и разумевања информисаности и ставова грађана и грађанки на тему системског одговора у области примарне сепарације отпада из домаћинства и циркуларне економије на подручју Града Новог Сада спроведено је током августа и септембра 2022. године у градским и приградским насељима. Анкетама су обухваћене 222 особе (80.2% - метод папир оловка, 19.8% - онлајн упитник).

Социодемографске карактеристике

Расподела узорка према месној заједници, као и приградској/градској средини је одређена спрам броја становника/ца и домаћинстава са сајта ЈКП "Информатика" Нови Сад⁴¹. У изабраним приградским местима обухваћен је 61 (27.5%) учесник/ца истраживања, док је у градским срединама тај број био 161 (72.5%). Тачна подела према овим параметрима и месним заједницама дата је у Табели 1.

Табела 1. Расподела узорка према месној заједници

Град и приградска насеља	Месна заједница	Број учесника/ца истраживања (%)
Приградска насеља	Буковац	8 (3.6%)
	Будисава	7 (3.2%)
	Кисач	10 (4.5%)
	Руменка	10 (4.5%)
	Ветерник	26 (11.7%)
Градске месне заједнице	Клиса	19 (8.6%)
	Житни Трг	30 (13.5%)
	Бистрица	45 (20.3%)
	Грбавица	38 (17.1%)
	Петроварадин	29 (13.1%)

Број мушкараца и жена који су учествовали у анкетирању је подједнак, мушкараца је било 49.5%, док је жена било 50.5%. Старост испитаних особа се кретала од 18 до 85 година, а просечна старост је износила 45 година живота, са стандардним одступањем од 16 година. Број младих, односно особа до 30 година живота чини 22% укупног узорка.

Последњи испитивани социодемографски податак у истраживању се тиче броја особа у домаћинству. Узорак је био веома диверзиван према овој ставци, те се број особа у домаћинству кретао између један и десет. Просечан број особа у домаћинству је био 3, док су најчешће била испитивана домаћинства у којима живе два члана/ице. Расподела је приказана у Табели 2.

Табела 2. Број чланова/ица домаћинства

Број особа	Број одговора	Процент у укупном узорку
Једна особа	27	12.2
Две особе	56	25.2
Три особе	51	23.0
Четири особе	50	22.5
Пет особа	25	11.3

⁴¹ ЈКП "Информатика" Нови Сад, <https://nsinfo.co.rs/cyr/broj-stanovnika-po-naseljima>, <https://nsinfo.co.rs/cyr/broj-stanovnika-po-mesnim-zajednicama> (приступљено: јул 2022.)

Шест особа	4	1.8
Седам особа	3	1.4
Осам особа	3	1.4
Девет особа	3	1.4
Десет особа	3	1.4

4.1. Резултати теренског истраживања - Тренутни систем одвојеног сакупљања комуналног отпада на територији Града Новог Сада

Првобитно је испитано да ли грађани и грађанке Новог Сада знају да на територији Града Новог Сада постоји систем одвојеног сакупљања комуналног отпада од стране ЈКП "Чистоћа". Већина, односно две трећине испитаних је навело да је упознато са постојањем овог система. Укупно 32,1% испитаних особа није упознато, док је 1% испитаних одговорило са – Не знам. Овај број је за нијансу мањи када се посматрају само приградска насеља, где 37,7% испитаних није упознато са одвојеним сакупљањем отпада.

ЈКП "Чистоћа" је 2016. године на делу територије Града Новог Сада увела систем "суве" и "мокре" канте - одвојеног сакупљања амбалажног отпада из домаћинства (суве рециклабилне фракције) и осталог, мешаног отпада (мокра/влажна фракција). У 2022. години постављене су и посуде за одвојено сакупљање стакла.

На питање да наведу коју врсту отпада ЈКП "Чистоћа" одвојено сакупља укупно је одговорило 60% испитаних грађана/ки. Забележени одговори су разнолики и презентовани су у Табели 3.

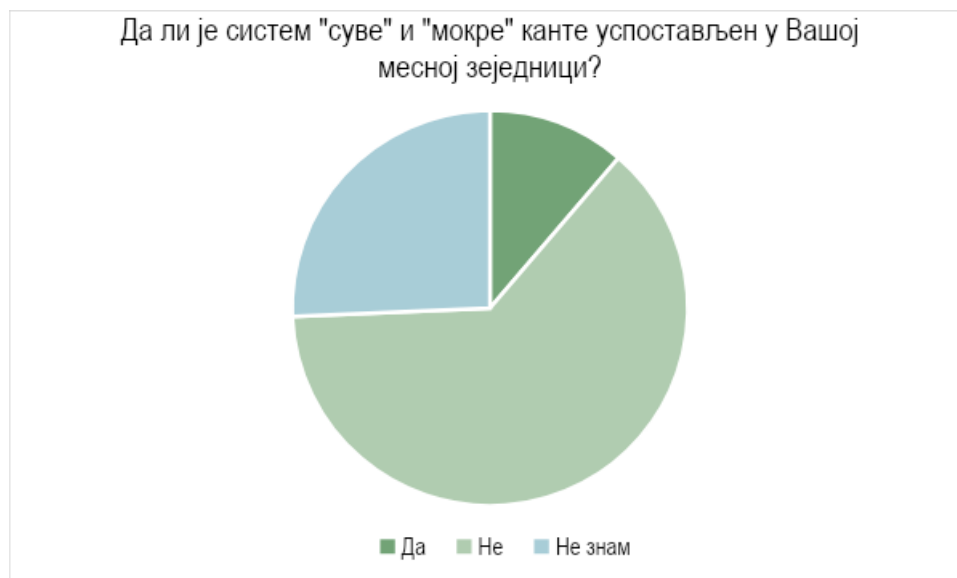
Табела 3. Расподела одговора на питање коју врсту отпада ЈКП "Чистоћа" одвојено сакупља

Врста отпада	Број одговора	
Амбалажни отпад	Амбалажа	22
	Папир	17
	Пластика	24
Мешани отпад	Остали отпад	6
	Комунални отпад	9
Стакло	Стакло	36
Суво и мокро	Сува и мокра канта	1
Крупни и зелени отпад	Кабаста отпад	4
	Баштенски отпад	12

Добијени одговори указују да највећи број испитаних грађана/ки зна да се одвојено скупља амбалажни отпад, стакло, као и кабаста и баштенски отпад. Приметно је и да су у становништву присутни различити појмови којима би се описао амбалажни отпад (амбалажа, пластика, папир), што треба имати у виду и у даљем процесима информисања грађана. Поред наведених групација забележено је и неколико одговора који указују на непотпуну информисаност учесника/ца истраживања: „не одваја се отпад“, „мислим да више не функционише“, „стаклена, али то не ради Чистоћа“. Такође, приметне су разлике и спрам навика живота. На пример у приградским насељима је много чешће навођен баштенски, зелени отпад у односу на градске средине.

На питање „Да ли је систем "суве" и "мокре" канте успостављен у Вашој месној заједници?" потврдно је одговорило 11,3% испитаних, док је 25,7% одговорило да не зна. Важно је нагласити да је системом "суве" и "мокре" канте покривено само 11,5% становништва на територији Града Новог Сада; у оквиру истраживања обухваћена је једна месна заједница која има успостављен овај систем. Расподела одговора испитаника/ца приказана је на Графикону 1.

Графикон 1. Распoдела одговора на питање „Да ли је систем "суве" и "мокре" канте успостављен у Вашој месној заједници?“

Систем одвојеног сакупљања отпада кроз постојећи систем „сувих“ и „мокрих“ канти 7,2% користи редовно, док 14% испитаних понекад одлаже отпад на овај начин.

У упитнику је остављен простор да грађани и грађанке образложе свој одговор зашто не користе/или не користе редовно овај систем. Неколико испитаних је навело да не верује да се отпад даље раздваја - „*све се баца у исти камион*“, али и да у оквиру своје месне заједнице немају доступан систем за одлагање различитих врста отпада: „*Пошто живимо у кући, од ЈКП "Чистоћа" добили смо искључиво један тип канти за отпатке, тако да ми се чини да та опција уопште не важи за она домаћинства која не користе заједничке контејнере*“.

Постављено је и питање о мотивацији - "Шта би Вас мотивисало да систем "суве" и "мокре" канте користите?" Одговори се могу поделити у четири опште групе – постојање контејнера у којима би се одвајао отпад, односно успостављање система од стране ЈКП „Чистоћа“, информисаност о могућностима за одвајање отпада, као и један општи мотив који се тиче чистијег и здравијег града.

Укупно 25 одговора су се тичала доступности - постојања контејнера: „*Да су постављене суве и мокре канте сигурно бих се укључила у раздвајање отпада. За сад сам укључена у скупљање чепова са пластичне амбалаже*“. У оквиру ове групе одговора већи број је навео да би одвајао отпад са сигурношћу у случају да би такав систем постојао у њиховој месној заједници: „*Уколико би био и у мојој месној заједници, сигурно бих га користила*“. Укупно 10 испитаних грађана/ки је навело да би их мотивисало боља информисаност: „*Боља информисаност, боља визуелна препознатљивост "сувих" и "мокрих" канти (нпр. Боја, визуелне ознаке, писано обавештење на самој канти)*“.

Две групе одговора тичу се самог система и организације даљег одвајања од стране ЈКП „Чистоће“. Приметно је и неповерење грађана да отпад који се одваја и касније буде на тај начин складиштен. Неки од одговора гласе: „*Да сви у граду то могу да користе, да се уведу (систем) у целом граду. Тада би ми имало смисла*“; „*Добивши својевремено плаве канте одвајали смо отпад, све док нисмо видели да смећари празне обе канте у исти камион??? Који је смисао?*“. У овој групи се налази 17 одговора. Подједнак број испитаних, односно 19 одговора се тичало здравије и чистије средине, еколошке свести и напретка у друштву, као општег циља који би их мотивисао: „*Чистије улице, мање дивљих депонија, мање загађења и бонус за умањење рачуна ЈКП "Чистоћа"*“.

Имајући у виду претходне одговоре следеће питање је било директно – "Да ли бисте, када би се увео и у Вашој месној заједници, овај систем прихватили и користили?". Велика већина испитаних – 92,9% је

одговорила позитивно, док 6,6% није сигурно. Тај проценат је чак и већи када се гледају само приградска насеља и износи 95,1%; 3,3% је одговорило да није сигурно.

У оквиру истраживања обухваћени су и делови града у којима су постављене посуде за скупљање стакла. Учесници и учеснице истраживања имали су прилику да директно наведу да ли знају да ли су у њиховој месној заједници постављене посуде ("звона") за сакупљање стакла. Највећи број одговора је био – Не. Детаљна расподела дата је на Графикону 2.

Графикон 2. Расподела одговора на питање: Да ли су у Вашој месној заједници постављене посуде ("звона") за сакупљање стакла?

Потребно је додати да у оквиру узорка којим су се испитивала приградска насеља ни једна испитана особа није одговорила позитивно, док је 9,8% одговорило да није сигурно. Ови одговори, као и у случају система „мокре“ и „суве“ канте, указује на чињеницу да је систем успостављен на малом делу територије Града.

Наредно питање се односило на употребу „звона“ и одвојеног одлагања стакленог отпада. С обзиром да мањи број суграђана/ки има „звона“ у својој околини, очекивано је да је само 16,2% испитаних до сада одлагало стакло на наведени начин. У табели 4 је дата расподела свих одговора.

Табела 4. Да ли сте до сада одлагали стакло у постављене посуде ("звона") за сакупљање ове врсте отпада из домаћинства?

	Број	Процент
Да	36	16.2
Не	132	59.5
Нисам сигуран/на	1	.5
Без одговора	53	23.9
Укупно	222	100.0

На питање о мотивацији да се користе „звона“, као и у претходном питању, могу да се издвоје четири категорије одговора - информисаност о могућностима за одвајање стакла, доступност „звона“ у којима би се одвајао отпад, успостављање система од стране ЈКП „Чистоћа“ и један општи мотив који се тиче чистијег и здравијег града.

Највећи број одговора се тичао доступности и близине „звона“ за одвајање стакла у месној заједници. Такав одговор је дало 56 особа. Одговори су гласили – „да их има“; „да постоје“; „када би звона била у у нашој МЗ“ и слично. На ову категорију се може додати и групација оних који би волели да имају више информација о томе где су звона. Таквих је било 7 одговора.

Велик број испитаних је као мотив ставио заштиту животне средине, екологију, жељу да се стакло не баца и да учествује у његовој даљој рециклажи. Одговор једног од испитаних гласи – „због безбедности, чисте животне средине и економских фактора“. У овој групацији је било 22 одговора. Што се тиче самог система одвајања и одношења стакла, грађани и грађанке су писали о потреби да се то стакло даље обрађује, знању где ће се складиштити, али и могућности новчане стимулације, смањења трошкова. Ових одговора је било укупно 9.

4.2. Резултати теренског истраживања - Решења за одвојено сакупљање комуналног и другог отпада у Граду Новом Саду која су планирана Регионалним планом управљања отпадом

Првобитно је испитано у којој мери су особе које су учествовале у истраживању упознате са термином рециклажно двориште и његовом сврхом. Већина је упозната са самим термином и у неколико речи је описала која му је основна сврха. Најчешће је рециклажно двориште навођено као место за одлагање отпада за рециклажу, затим место за сортирање отпада, као и место где би се отпад рециклирао. Такође, испитане особе су наводиле и да је сврха оваквог поступања смањење отпада који производимо, одговорније управљање депонијама. Укупно 10% испитаних је навело да нису чули за овај термин, али из његовог имена претпостављају да се везује за одлагање отпада који може да се рециклира. Један део укључених грађана/ки се није изјаснио приликом одговора на ово питање.

Код 54 одговора, односно у четвртини узорка је наведена као најзначајнија реч рециклажа, највише у форми „(Место) где се може однети отпад за рециклажу“; „За отпад који не стане у контејнер, а рециклира се“. Неколико одговора у овој групи подразумева и место на ком се одмах спроводи рециклажа отпада (укупно 7).

Друга већа група одговора на питање "Шта мислите, чему би "рециклажно двориште требало да служи?" односила се на одлагање и сортирање специфичног отпада. Међу врстама отпада наведени су - крупни отпад, кабасти отпад, шут, гуме, намештај, зелени отпад, опасан отпад, посебне, неуобичајне врсте отпада, папир, пет лименке, стакло. Неки од одговора су гласили „Да се одвајају отпадни материјали по врстама и да депоније не буду као Фрушка гора“, затим „Биће у Новом Саду. За намештај, зелени отпад, опасан отпад“, „Самостално одношење отпада и одвајање у за то предвиђене контејнере“. Оваквих одговора је било – 48. Овој групацији је могуће додати и одговоре који су рециклажно двориште описали као место са контејнерима за различите врсте отпада, у различитим бојама, као што је на пример одговор „Да, контејнери у боји (за различите врсте отпада)“ или „Избетонирана површина са контејнерима за различите врсте отпада“. Овако је одговорило 13 испитаних особа.

Мали број испитаних (5 одговора) су потврдили да знају шта значи термин, али нису објаснили. У појединачним одговорима је било наведено да је то место за едукацију, место које ће помоћи граду, место за чистији град, односно одговори који се односе на дугорочни циљ. Ипак, оваквих одговора је било мало и нису се могли даље груписати.

Више од половине узорка је навело да није сигурна да ли су три рециклажна дворишта довољна за потребе становника/ца Новог Сада, док је трећина одговорила одрично. Расподела одговора према овом питању је приказана на графикону 3.

Графикон 3. Расподела одговора на питање - По Вашем мишљењу, да ли су три рециклажна дворишта довољна за потребе становника/ца Града Новог Сада?

Грађани и грађанке који су били укључени у истраживање давали су предлог где би рециклажна дворишта требало да буду смештена, када се говори о територији Града Новог Сада. Добијени су разнолики одговори који се угрубо могу поделити у неколико подгрупа:

- Ван града (28 одговора),
- На ободу/периферији града (17 одговора),
- У индустријској зони (10 одговора),
- У свакој месној заједници (31 одговор) – пре свега због приступачности и близине, посебно за оне који не користе аутомобил, негде где би могли доћи пешке или аутобусом,
- У неким месним заједницама/местима (49 одговора) – најчешће је као предлог навођена Клиса, затим Лиман, Петроварадин, Ново Насеље, Подбара, Детелинара, али и приградска насеља као што су Футог, Ветерник, Будисава, Руменка, Темерин.

Велик број испитаних је одговорио да нема одговор на ово питање (50 одговора).

Од укупног броја је њих 5 навело да би овим требало да се баве стручна лица и урбанисти/киње.

Већина испитаних је навела да би користила рециклажна дворишта за одлагање отпада из домаћинства (84,2%), док је мање од 1% испитаних навело да не би користило рециклажно двориште. Слична расподела је добијена и када се погледају издвојени узорци за приградска и градска насеља. Детаљна расподела у укупном узорку је дата на Графикону 4.

Графикон 4. Расподела одговора на питање - Да ли ћете користити "рециклажна дворишта" за одлагање наведених врста отпада из Вашег домаћинства?

Испитаници/е који су навели да не би на овај начин одлагали отпад су образложили то доступношћу рециклажних дворишта, јер им је услед смањене мобилности изазов да отпад носе далеко (најчешће због старости, недостатка аутомобила) – 11 одговора. Као разлог је још наведена сумња да ће тако нешто функционисати (5 одговора), изостанак потребе за оваквом врстом услуге (4 одговора), потреба за новчаном надокнадом (2 одговора).

На питање шта би их мотивисало да користе рециклажна дворишта грађани и грађанке су одговарали слично као у ранијим питањима – приступачност, информисаност, постојање добро осмишљеног система за одлагање и потреба да ураде нешто за здравији и чистији град, у ком ће се мање отпада бацати. Приступачност би мотивисала 25 особа. Један од одговора који се тичу информисаности гласи - „*Да их поставе, обележе и направе кампању зашто су она битна за нашу средину*“. Укупно 10 одговора се тичало информисања и упознавања са темом. Поред наведених практичних мотива, учесници и учеснице истраживања су говорили и о заштити животне средине, екологији, здравој и чистој околини. Један део одговора се тичао поверења у начин на који би се систем организовао. Укупно седам одговора је дато у овом правцу. У три одговора је наведена потреба за новчаном накнадом за коришћење рециклажног дворишта.

Испитаницима и испитаницама је постављено питање да ли би поред онога што је планирано регионалним планом (кабасти отпад, бела техника, кућни апарати, рачунари, мобилни телефони, отпадне гуме, акумулатори и батерије, отпадна уља, флуоресцентне цеви) могла још нека врста отпада да се прикупља у рециклажном дворишту. Већина одговора испитаних (59.9%) је навела да не зна. Укупно 29.7%, односно готово трећина узорка је одговорила да би могла још нека врста отпада да се прикупља.

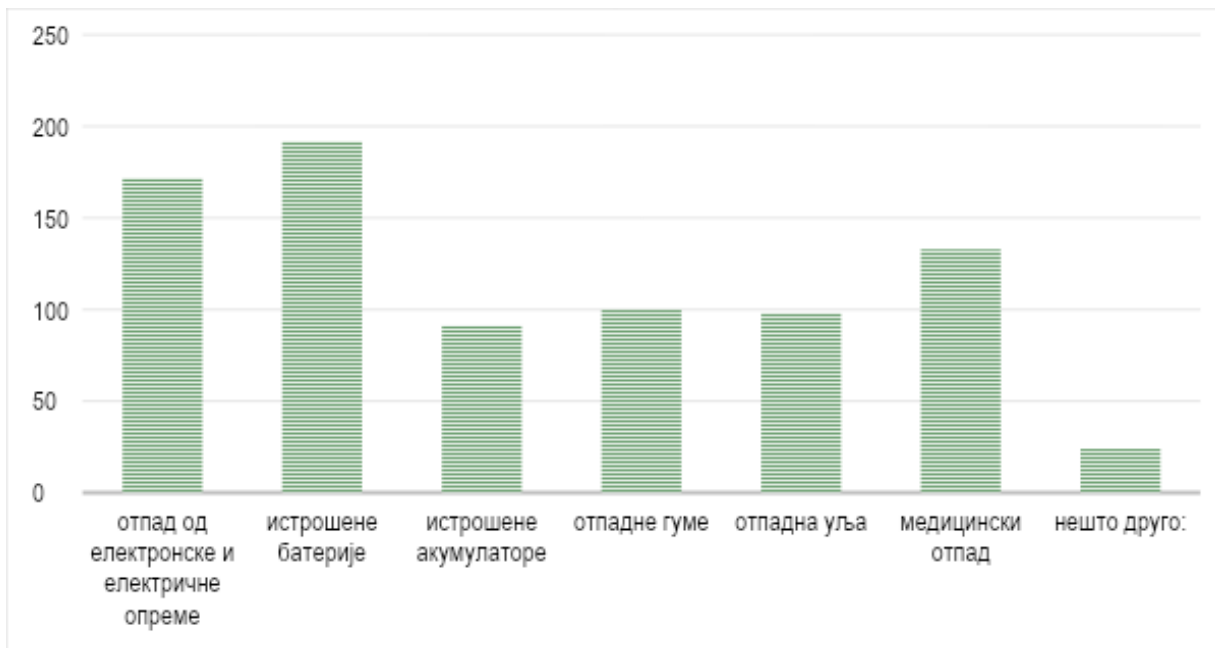
Од осталог отпада који би било добро одлагати у рециклажна дворишта највише укључених у истраживање је навело грађевински материјал, у оквиру ког се наводи и шут након реновирања, гвожђе и сличан отпад који буде бачен (21 одговор). Овде се може додати и други крупни, кабасти отпад, попут намештаја (8 одговора), столарије (6 одговора), санитарије (3 одговора). Укупно шест особа је навело да је потребно одвојено одлагање зеленог, баштенског отпада. Осам грађана и грађанки је навело текстил, пре свега гардеробу као додатну врсту отпада. А присутни су и одговори који обухватају медицински отпад (5 одговора), хемикалије које се користе у пољопривреди и амбалажу од хемикалија (4 одговора). Поред наведеног, одговори су обухватили и гуме, електрични отпад, папир, пластику, стакло.

4.3. Резултати теренског истраживања

- Посебни токови отпада

За поједине врсте отпада закон је прописао посебне процедуре за њихово сакупљање, транспорт и одлагање - отпадне гуме, истрошене батерије и акумулатори, отпадна уља, отпад од електричне и електронске опреме, отпадне флуоресцентне цеви које садрже живу, отпад контаминиран дуготрајним органским загађујућим материјама (POPs отпад), медицински отпад, отпад животињског порекла, пољопривредни отпад, грађевински отпад и отпад од рушења, отпад који садржи азбест... У оквиру упитника грађани и грађанке су одговарали на питање који отпад који настаје у домаћинству би одвојено одлагали. Највише одговора је обухватало истрошене батерије (192 одговора), отпад од електронске и електричне опреме (172 одговора) и медицински отпад (133 одговора). Расподела одговора је приказана на Графикону 5.

Графикон 5. Расподела одговора на питање - Да ли бисте отпад из ове категорије који настаје у Вашем домаћинству одвојено одлагали и који?

У одељку који се односи на нешто друго грађани и грађанке су навели да део отпада већ одлажу код вулканизера или тамо где се специфична отпад скупља. Такође додата је потреба за посебним одлагањем шута, баштенског отпада, гардеробе, бочица од хемијских и козметичких средстава.

Тренутно, највећи број испитаних отпад који спада у посебне токове не одлаже одвојено, док је подједнак број оних који поједине врсте овог отпада одлажу помоћу приватних фирми уз или без надокнаде. Мањи број испитаних, 14% је навело да се труди да свим стварима нађе другу намену, односно да их не баца. Детаљна расподела је дата у Табели 5.

Табела 5. Расподела одговора на питање - Како сада одлажете горе наведене врсте отпада?

Одговор	Укупно	Градске месне заједнице	Приградска насеља
Не одлажем одвојено (са осталим отпадом из домаћинства бацам у контејнер за комунални отпад)	137	115	22
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - без надокнаде	64	50	14
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - уз надокнаду	73	61	12
Ништа не бацам, нађем улогу...	31	26	5
Друго	43	26	17

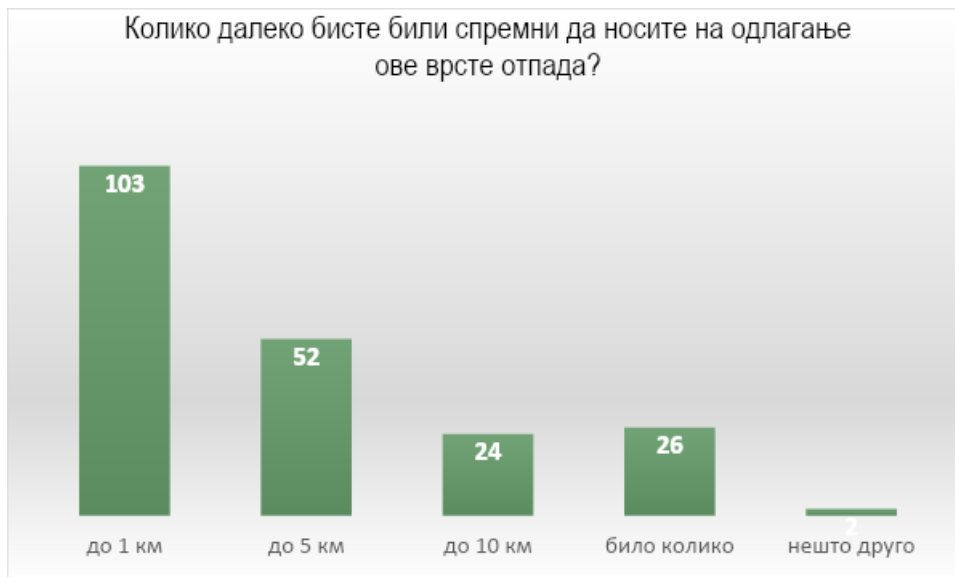
Учесници и учеснице истраживања на ово питање могли су да заокруже више одговора. Многи су ово питање допунили одговорима да се у зависности од врсте отпада који сакупљају, труде да га одложе када постоји могућност за то или нека акција. Део одговора се односи на склоност да све оно што нам не треба поклонимо или искористимо на неком другом месту, док део њих отпад носи на депонију. Један од одговора гласи: „Уље, на жалост, бацам. Батерије и медицински отпад чувам па кад успемо бацим, скупљам чепове за Чепом до осмеха, стакло скупљам па носим где има звоно али је то јако непрактично, амбалажу од хемије и детерџента на жалост бацам.“

Да имају прилику да креирају систем одвојеног одлагања отпада највећи број учесника и учесница би се определио за решење - посебне посуде у домаћинству за прикупљање, оператер долази да их преузме (70,3% одговора), док је мањи број оних који би лично носили на место одлагања (42,3% одговора). Део

испитаних (8,1% одговора) је укључио и нешто друго. Грађани и грађанке су образложили да то зависи од величине отпада, учесталости одношења или близине места одлагања.

Када је у питању близина места одлагања највећи број испитаних је навео да би то било до 1 км и број опада са растом броја километара. Расподела је приказана на Графикону 6.

Графикон 6. Расподела одговора на питање - Колико далеко бисте били спремни да носите на одлагање ове врсте отпада?

4.4. Резултати теренског истраживања - Циркуларна економија

У уводном делу упитника који се односи на циркуларну економију учесници и учеснице истраживања су питани да ли постоји нешто што не би требало бацати, што не би требало да буде отпад (иако се најчешће баца)? Добијени одговори су разноврсни, а неколико њих је навело да је потребно укључити што је могуће више врста отпада – „Генерално, мислим да треба што мање бацати већ да отпад треба искористити колико се може“. Мањи број испитаних, укупно 12 одговора, навело је да нема одговор на ово питање, док је њих 10 одговорило са "не". У табели 6. је дата детаљна расподела одговора.

Табела 6. Расподела одговора на питање - Да ли постоји нешто што мислите да не би требало бацати, што не би требало да буде отпад (иако се најчешће баца)?

Врста отпада	Број одговора
Храна	33
Гардероба (и текстил уопште)	31
Намештај и столарија	14
Техника и апарати	13
Пластика у виду амбалаже и кеса	15
Папир, картон	11
Флаше	10
Тегле (и друга стаклена амбалажа)	8
Књиге	6
Зелени, баштенски отпад	6
Играчке	4
Потенцијално опасни отпад	4
Дрво, материјал за дрвну индустрију	3

На питање шта би са наведеним отпадом могло да се уради навођени су различити одговори. Ипак највећи број добијених идеја се може расподелити у три категорије – **дати неком другом (поклонити или разменити)**, које има укупно 49 одговора; затим **рециклирати, користити поново** са укупно 24 одговора и **користити за неку другу сврху**, стварање додатне вредности – 30 одговора. Поред ових одговора неколицина је навела да би било добро имати место на ком би се наведени предмети могли продати, да се ствари, пре свега уређаји производе квалитетније, те да им се продужи век трајања.

На питање да ли су чули за појам циркуларна економија већи број испитаних грађана и грађанки је одговорило негативно. Расподела одговора је дата на Графикону 7.

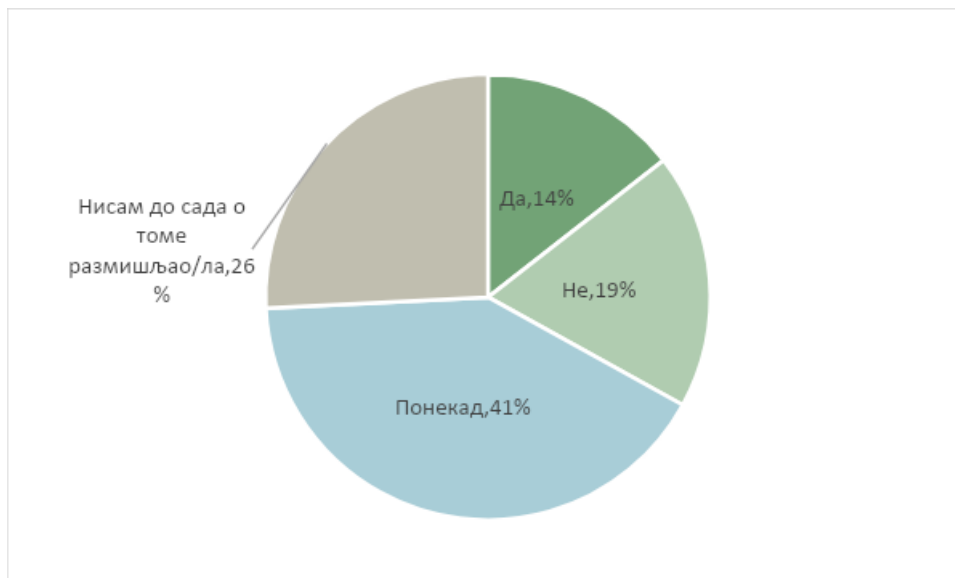
Графикон 7. Расподела одговора на питање „Да ли сте чули за појам "циркуларна економија"?"

Грађани и грађанке су циркуларну економију описивали кроз појмове смањења или избегавања отпада и кружења материјала, поновног коришћења. Дакле, већина испитаних је за циркуларну економију везала или појам изостанка отпада или дуготрајног и вишеструког коришћења ресурса. Неки од одговора гласе: „Описала бих га као економију која обраћа пажњу на искоришћеност и поновну употребу материјала, тј. смањивању отпада ради очувања животне средине.“; „Планирати производни процес са враћањем расуте енергије у процес и коришћењем већ коришћених сировина за прављење дугорочног производа“; „Поновна употреба отпада кроз рециклажу, смањење притиска на природне ресурсе, смањење загађења.“; „У извесном смислу, ова се економија залаже за то да производи (широке потрошње најчешће) не буду произведени према логици профита, већ с акцентом на дуготрајност, квалитет (нпр. Како сад индустрија јефтиног намештаја и "fastfashion" индустрија доживљава рестрикције управо у том правцу)". Део испитаних је појам циркуларна економија везао за рециклажу (18 одговора), док је њих 8 рекло да не зна.

Након објашњења појма циркуларна економија, учесници/е су питани да ли размишљају о производу на следећи начин: да ли његово паковање може да се рециклира и/или искористи, да ли уређај има могућност поправке, да ли могу да изнајмим негде производ који ми треба уместо да га купим и слично. Највећи број испитаних је навео да некада размишља о томе. Расподела одговора је дата на Графикону 8.

Графикон 8. Расподела одговора на питање „Да ли Ви када купујете размишљате о производу на следећи начин: да ли његово паковање може да се рециклира и/или искористи, да ли уређај има могућност поправке, да ли могу да изнајмим негде производ који ми треба уместо да га купим и слично?"

4.5. Резултати теренског истраживања - Едукација и информисање

Када је у питању едукација новосађана и новосађанки о одовојеном сакупљању отпада испитаници/е су највише поверења дали медијима, и то телевизијским програмима, а затим флајерима који би ишли уз рачун ЈКП "Информатике". Најмање одговора је добио сајт ЈКП "Чистоће", Инстаграм и флајери на јавним местима. Детаљна расподела је приказана у Табели 7.

Табела 7. Рангирање пожељног начина информисања грађана и грађанки о одвајању отпада

Врста информисања	Флајери		Постери		Медији		Друштвене мреже		На сајту ЈКП "Чистоћа"
	На јавним местима	Уз рачун Информатике	У месним заједницама	На улазима у зграде	ТВ	Инфо-портали	Фејсбук	Инстаграм	
Прво место	27	57	7	19	52	8	23	26	1
Друго место	8	39	14	24	59	26	22	12	5
Треће место	8	21	9	26	35	21	25	6	10
Укупно	45	117	30	69	146	55	70	44	16

Нешто друго је био одговор 11 испитаних особа.

Један број је додао штампане медије и радио који нису били понуђени у одговорима. Део испитаних је мишљења да је потребна додатна едукација и информативна кампања: „Додајем: школе и забавишта, сва јавна места, опскрбљена подсетницима (плакати и слично), већи број посуда за одлагање на улицама, јавним местима (у Ветернику, нпр. На трасама којима се ја крећем их нема)“; „Цела кампања би требало да буде успостављена кроз разговор са становницима насеља, као и активним начином кампање у локалној заједници са активностима која указују на правилно понашање у циљу одрживог развоја, а посебно да се акценат да на раздвајању кампања по циљним групама и акценат на едукацију младих.“; „У принципу, флајерима се ништа не постиже, рекла бих, само ће бити бачени у огромним количинама. Мислим да би било каква онлајн кампања била боље решење.“

Када је у питању додатно знање, учесници и учеснице истраживања су питани о чему би више желели да чују и науче. Највећи број одговора се тицао рециклирања уопштено, али и практичних информација о томе где се све могу однети ствари на рециклажу, као и о рециклажним двориштима. Укупно је дато 49 одговора на ову тему. Неки од њих су: „Волео бих чути који се ефикасни системи рециклирања користе тачно у иностранству и које су статистике штетности неадекватног рециклирања по нашу животну

средине“; „Генерално о свему јер се о рециклажи стално говори а ништа конкретно не ради.“ Укупно 17 испитаних особа је навело да би желело да чује више о циркуларној економији, док је њих 15 желело да сазна више о самом систему одлагања и раздвајања отпада. Од тема су наведени и начини решавања дивљих депонија, компостирање, учење о штетности одређених врста отпада.

Осим специфичних тема велик број испитаних (укупно 38 одговора) је навело да би желело да зна више о свим темама које покрива упитник, екологији, заштити животне средине, утицају отпада на околину и здравље човека... Неки су навели и да настоје да се информишу, али да је о овим темама тешко добити информације. „Па генерално о већини ставки са ове анкете, мислим да народ генерално није довољно добро информисан о свему.“

Око 5% учесника/ца истраживања је желело више да чује о Регионалном плану управљања отпадом, начинима на који ће се спроводити, корацима који се тичу управљања отпадом и рециклажом. „О различитим начинима организовања и стварања инфраструктуре у земљама/градовима које су постигле значајне резултате у погледу рециклирања и сортирања отпада (нпр. Грац) и како би се то конкретно могло применити код нас, дакле о конкретним корацима који се предлажу локалној самоуправи и покрајинској / републичкој влади и грађанима.“

Количина и простор који су грађани и грађанке искористили на овом питању указује на искрену заинтересованост за наведене теме и жељу да се учествује у решавању оваквог важног друштвеног питања.

Грађанима и грађанкама који су попуњавали упитник је дата могућност да дају додатни коментар, уколико имају на теме о којима су одговарали. Дати коментари су се тичали рада јавно-комуналног предузећа (недовољна чистоћа улица, ретко одношење отпада са одређених места, недовољна ажурност...), незадовољства што се на систем рециклаже овако дуго чека, наде, али и неповерење да ће се проблем ускоро решити, али и препорука који се тичу едукације грађана, новчане наканаде за одлагање отпада или новчане казне, пре свега за прављење дивљих депонија.

4.6. Резултати теренског истраживања

- Млади: информисаност, навике и ставови

Посебна пажња у обради података је упућена ка младима, односно испитаницима/ама од 18 до 30 година старости. У наставку ће бити дати основни показатељи који се тичу ове циљне групе. Већи проценат младих, у односу на укупан узорак, није упознат са системом одвојеног сакупљања комуналног отпада од стране ЈКП „Чистоћа“ – 44,9% младих. Када су били питани о врсти отпада, већина њих је навела стакло (17 одговора) и описала како ти контејнери изгледају, затим баштенски отпад (6 одговора), а у мањем броју амбалажни и пластику.

На питање „Да ли је систем "суве" и "мокре" канте успостављен у Вашој месној заједници?“ потврдно је одговорило 14,3% испитаних, док је 42,9% одговорило да не зна. Број оних који су одговорили да не знају је за 20% већи у односу на укупан узорак од 222 испитане особе, што указује да су млади мање информисани о овом систему одвајања отпада. Укупно 10% младих редовно користи систем за одвојено сакупљање отпада, док га понекад користи 8% младих. Мотиви да се овај систем више користи је исти као у укупном узорку – постојање система, боља информисаност, здравија околина. И већина младих, односно 90% је навело да би га користило.

Мањи број младих је одговорио потврдно на питање да ли су у њиховој месној заједници постављене посуде ("звона") за сакупљање стакла, тај број је 10%. Број оних који су одлагали је уједначен са процентом у укупном узорку и износи 14,3%. Младе би за веће коришћење ове услуге мотивисало њихово постављање у свим месним заједницама, односно доступност, али и свест и жеља за здравијом и чистијом околином.

Када су у питању рециклажна дворишта, ставови младих су слични ставовима укупне популације, и одговори се процентуално не разликују значајно.

Када је у питању одлагање отпада који млади мисле да не би требао да буде отпад, за сада не одлажу одвојено, као и већина популације. Али, више него у осталој популацији, користе приватне фирме које прикупљају ову врсту отпада - уз надокнаду. Одговори су дати у Табели 8.

Табела 8. Детаљна расподела одговора на питање - Како сада одлажете горе наведене врсте отпада?

Одговор	Број укупно
Не одлажем одвојено (са осталим отпадом из домаћинства бацам у контејнер за комунални отпад)	34
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - без надокнаде	11
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - уз надокнаду	17
Ништа не бацам, нађем улогу...	3
Друго	7

Мало мање од половине младих, односно 44,9% би било спремно да отпад носи до 1 км, док је њих 16,3% спремно да носи до 5 км, а исти број наводи да им није битно колико би било далеко. Укупно 10% је навело да би носило до 10 км.

Само 16,3% младих је чуло за појам циркуларна економија.

На питање - Да ли Ви када купујете размишљате о производу на следећи начин: да ли његово паковање може да се рециклира и/или искористи, да ли уређај има могућност поправке, да ли могу да изнајмим негде производ који ми треба уместо да га купим и слично?“ је расподела подједнака као у општој популацији (Табела 9).

Табела 9. Расподела одговора на питање - Да ли Ви када купујете размишљате о производу на следећи начин: да ли његово паковање може да се рециклира и/или искористи, да ли уређај има могућност поправке, да ли могу да изнајмим негде производ који ми треба уместо да га купим и слично?“

	Број	Процент
Да	5	10.2
Не	11	22.4
Понекад	19	38.8
Нисам до сада о томе размишљао/ла	14	28.6
Укупно	49	100.0

Што се тиче информисања приметно је да млади преферирају неке друге канале. Иако се сви млади слажу да би информације пре свега требало да иду путем ТВ програма (71%), на другом месту се налази Инстаграм (61%), па Фејсбук (49%) као друштвене мреже путем којих добијају информације.

Од додатних коментара млади су пре свега апеловали на квалитетнији рад јавно-комуналног предузећа. Добијени су коментари: „Више да се чисте улице у Буковцу“; „Много је прљаво у центру града“; „Подземни контејнери су увек поломљени“. Поменут је такође проблем одлагања пелена, који је дао неко од младих родитеља.

5. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Примарна сепарација у Републици Србији уређена је законом, али одвојено сакупљање отпада "у пракси не функционише, осим спорадично у неким локалним самоуправама".⁴² Систем интегрисаног управљања отпадом конципиран пре 19 година још увек није успостављен, а веома често, када се о овој теми разговара, "лопта" се пребацује на потребу подизања свести грађана и грађанки о неопходности смањења настанка отпада и рециклажи.

Са жељом да се установи која су решења за одвојено прикупљање комуналног отпада планирана у Новом Саду, колико су грађани и грађанке о њима информисани, да ли су мотивисани да их користе када буду уведена и на који начин, од 15. маја до 15. октобра 2022. године "Инжењери заштите животне средине", уз подршку Локалног омбудсмана Града Новог Сада, спровели су истраживање "Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду".

Истраживање је реализовано кроз анализу правне регулативе која се односи на примарну сепарацију и циркуларну економију, као један од модела за превенцију и смањење настанка отпада, анализу решења која су планирана и/или почела да се имплементирају како на нивоу земље тако и у Региону за управљање отпадом Нови Сад, и теренско анкетно истраживање, које је имало за циљ испитивање информисаности, навика и ставова грађана и грађанки Новог Сада о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада.

Анкетно истраживање спроведено је у пет градских насеља (Клиса, Житни трг, Петроварадин, Грбавица - месне заједнице: Вера Павловић и 7. јули и Бисрџица - месне заједнице: Гаврило Принцип и Бистрица,) и пет приградских (Ветерник - МЗ Ветерник, Руменка - МЗ Руменка, Кисач - МЗ Кисач, Будисава - МЗ Будисава, Буковац - МЗ Буковац).

Упитник је био подељен у 5 сегмената: први део питања односио се тренутни систем одвојеног сакупљања комуналног отпада (примарне селекције) у Новом Саду, други део на то како је Регионалним планом управљања отпадом планирано одвојено сакупљање комуналног и другог отпада у Граду Новом Саду, у трећем делу грађани и грађанке питани су о одвојеном прикупљању посебних токова отпада, четврти део односио се на циркуларну економију, а пети на потребе и преференције грађана и грађанки када је у питању едукација и информисање о овим темама.

Анкетирано је укупно 222 особе, 110 мушкараца и 112 жена.

5.1. Кључни закључци истраживања:

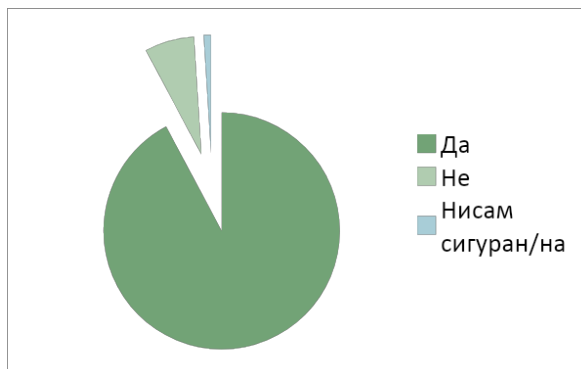
Пратећи постављене циљеве истраживања, након анализе добијених резултата **можемо закључити** следеће:

- планираним системом примарне сепарације који је почео да се уводи на територији Града Новог Сада, а у оквиру кога се одвојено прикупљају "суви" - амбалажни и "мокри" - остали комунални отпад, **обухваћено је само 11,5% становништва** у ужем центру града;
- одвојено прикупљање стакла, које је предвиђено у првој фази планираног система, уведено је кроз регионални пројекат - омогућено је искључиво прикупљање стаклене амбалаже, а контејнери (тзв. "звона") такође су доступни само становницима/ама улица у центру града;

⁴² Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године, "Службени гласник РС", број 12 од 1. фебруара 2022.

- грађани и грађанке Новог Сада спремни су и мотивисани да одвојено одлажу отпад настао у домаћинству; **планирани систем "суве" и "мокре" канте прихватило би и користило 92,2%** испитаника/ца; рециклажна дворишта користило би њих 84,2%;

- приметно је да становници/е приградских насеља, којима нису доступне могућности за одвајање отпада, показују велико интересовање за овим услугама;

- мотиви који покрећу грађане и грађанке да одвојено одлажу отпад укључују и **опште добро и здравију животну средину**;

- када се говори о информисаности становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду она се разликује зависно од уже области; са системом „суве“ и „мокре“ канте упознато је 67% испитаних;

- већина грађана и грађанки упозната је са термином **"рециклажно двориште"**, а **користило би их њих 84,2%**. Грађани/ке су у одговорима давали конкретне предлоге где би у Новом Саду рециклажна дворишта могла да се изграде, које врста отпада би могле да се прикупљају на овом простору (грађевински материјал, шут, баштенски отпад, текстил, амбалажа од хемије за пољопривреду и слично). Као препреку за коришћење рециклажних дворишта, испитаници/е су издвојили недостатак аутомобила, немогућност одласка до планираног простора због старости и слично;

- **са појмом циркуларне економије упознато је око четвртина** учесника/ца истраживања (27%); ипак, важно је навести да међу грађанима/кама већ постоје навике које се тичу циркуларне економије и одвајања отпада и да настоје да и мимо система смање количину отпада који генеришу, као и да размишљају о додатним могућностима;

- када су у питању преференције везане за **канале информисања**, у општем узорку преовлађује телевизија, флајери уз рачун ЈКП "Информатике", Фејсбук и инфо-портали; у популацији младих од 18 до 30 година, преовлађују телевизија и друштвене мреже Инстаграм и Фејсбук;

- о темама које су обухваћене истраживањем новосађани и новосађанке желе **да се више едукују**; издвојени су: рециклирање уопште, практичне информације где се све могу однети ствари на рециклажу, рециклажно двориште, циркуларна економија, систем одлагања и раздвајања отпада, начини решавања дивљих депонија, компостирање, учење о штетности одређених врста отпада и друго.

5.2. Препоруке

Истраживачки тим сачинио је и неколико **препорука**, које могу послужити како различитим актерима који активно учествују у имплементацији и унапређењу система управљања отпадом у Граду Новом Саду, тако и свима који даље желе да се баве овом темом.

Препоруке до којих је истраживачки тим дошао након спроведеног истраживања "Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду" су:

- завршити и усвојити Локални план управљања отпадом,
- проширити систем одвојеног сакупљања комуналног отпада ("суве" и "мокре") канте и у остале делове града,
- транспарентно користити овај систем, уз израду пригодних информативних кампања у којима ће грађани и грађанке имати могућност да виде комплетан ток отпада - од контејнера у који га одлажу, до постројења за рециклажу, прераду, поновно искоришћење или депонију,
- проширити систем одвојеног сакупљања стакла и у остале делове града,
- на адекватан начин промовисати правна и физичка лица која имају дозволу за сакупљање различитих врста отпада који настаје у домаћинству,
- обезбедити системску подршку и олакшане процедуре за рад физичких лица која желе да се баве делатношћу сакупљања отпада,
- обезбедити подршку у виду субвенција за успостављање система прикупљања различитих врста отпада који настаје у домаћинству, док систем не постане одржив,
- на адекватан начин промовисати алтернативне опције које грађанима и грађанкама омогућавају да до успостављања система примарне сепарације на нивоу целог града одлажу одвојене фракције комуналног отпада (прикупљање старог папира кроз акцију "Замените стари папир за саднице"- Инжењери заштите животне средине, акцију прикупљања чепова - "Чепом до осмеха", ваучери за рециклабилни текстил ("Н&М") и слично),
- подржати развој и примену различитих модела циркуларне економије, који би били доступни грађанима и грађанкама (нпр. изнајмљивање опреме за бебе, алата и слично),
- подржати едукативне програме на теме које занимају становништво; успоставити сарадњу са организацијама цивилног друштва које имају капацитете и знања у области циркуларне економије и управљања отпадом.

...

Истраживање "Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду" спровео је истраживачки тим: Ивана Миловац - правница, Славица Ранисављевић Ковачевић - психолошкиња, Вишња Нежић - омладинска радница, Игор Јездимировић - инжењер заштите животне средине.

ПРИЛОГ: Упитник

Удружење "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада
Истраживање о екологији у Новом Саду - Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању
комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду

Месна заједница у којој живите _____
(уколико нисте сигурни како се зове Ваша МЗ, упишите део града/насеље)

Године живота _____

Пол _____

Колико особа живи у вашем домаћинству? _____
(упишите број особа)

Први део

Тренутни систем одвојеног сакупљања комуналног отпада (примарне селекција) у Новом Саду

1. Да ли сте упознати да на територији Града Новог Сада постоји систем одвојеног сакупљања комуналног отпада од стране ЈКП "Чистоћа"?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да   Не

2. Да ли знате коју врсту отпада ЈКП "Чистоћа" одвојено сакупља?

Инфо:

ЈКП "Чистоћа" 2016. године на делу територије Новог Сада увела је систем "суве" и "мокре" канте - одвојеног сакупљања амбалажног отпада из домаћинства (суве рециклабилне фракције - плава налепница: Амбалажни отпад) и осталог, мешаног отпада (зелене налепнице: Комунални отпад). У марту месецу 2022. ЈКП "Чистоћа" поставила је и посуде за одвојено сакупљање стакла.

3. Да ли је систем "суве" и "мокре" канте успостављен у Вашој месној заједници?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да   Не   Не знам

Уколико је Ваш одговор "Да":

3а. Да ли га Ви користите?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да, редовно   Да, али не редовно   Не   Нешто друго, допишите шта: _____

Уколико је Ваш одговор "Не":

3б. Шта би Вас мотивисало да га користите? _____

4. Да ли бисте, када би се увео и у Вашој месној заједници, овај систем прихватили и користили?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да   Не   Нисам сигуран/на

Удружење "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада
Истраживање о екологији у Новом Саду - Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању
комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду

5. Да ли су у Вашој месној заједници постављене посуде ("звона") за сакупљање стакла?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да Не Не знам

5а. Да ли сте до сада одлагали стакло у постављене посуде ("звона") за сакупљање ове врсте отпада из
домаћинства?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да Не

Уколико је Ваш одговор "Не":

5б. Шта би Вас мотивисало да их користите? _____

Други део

Како је Регионалним планом управљања отпадом планирано одвојено сакупљање комуналног и другог отпада у
Граду Новом Саду

6. Вероватно сте имали прилику да чујете за термин "рециклажно двориште". Шта мислите, чему би "рециклажно
двориште" требало да служи?

Инфо:

Центри за сакупљање отпада или "рециклажна дворишта" планирана су¹ као фиксна места на која
становници имају прилику да донесу различите врсте отпадних ствари које настају у домаћинству

- (укључујући и неке врсте које су у широкој употреби, а имају карактеристике опасног отпада):
- кабаста отпад из домаћинства,
  - стари намештај,
  - електрични и електронски отпад (бела техника, кућни апарати, рачунари, мобилни телефони и слично),
  - отпадне гуме,
  - акумулатори и батерије,
  - отпадна уља,
  - флуоресцентне цеви.

Регионални планом у граду Новом Саду планирана је изградња три "рециклажна дворишта".

7. По Вашем мишљењу да ли су три рециклажна дворишта довољна за потребе Града Новог Сада?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да, довољна су
Нисам сигуран/на
Не, требало би их бити више

¹ Регионални план управљања отпадом за Град Нови Сад и општине Бачки Паланка, Бачки Петровац, Беоцик, Жабаљ, Србобран, Темерин и
Врбас за период 2019 - 2028., Службени лист Града Новог Сада бр. 29/2020

Удружење "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада
Истраживање о екологији у Новом Саду - Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању
комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду

8. Да ли имате предлог где би "рециклажна дворишта" требала да буду смештена (на којој локацији на територији
Града Новог Сада)?

9. Да ли ћете користити "рециклажна дворишта" за одлагање отпада из Вашег домаћинства?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да Не Нисам сигуран/на

Уколико је Ваш одговор "Не":

9а. Зашто? _____

9б. Шта би Вас мотивисало да их користите? _____

10. Осим онога што је планирано регионалним планом (кабаста отпад, бела техника, кућни апарати, рачунари,
мобилни телефони, отпадне гуме, акумулатори и батерије, отпадна уља, флуоресцентне цевчи), да ли сматрате да
би још нека врста отпада могла да се прикупља у "рециклажном дворишту"?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да Не Не знам

Уколико је Ваш одговор "Да":

10а. Која? _____

Трећи део Посебни токови отпада

Инфо:

За поједине врсте отпада закон је прописао посебне процедуре за њихово сакупљање, транспорт и
одлагање - отпадне гуме, истрошене батерије и акумулатори, отпадна уља, отпад од електричне и
електронске опреме, отпадне флуоресцентне цевчи које садрже живу, отпад контаминиран дугорајним
органим загађујућим материјалом (POPs отпад), медицински отпад, отпад животињског порекла,
пољопривредни отпад, грађевински отпад и отпад од рушења, отпад који садржи азбест...

11. Да ли бисте отпад из ове категорије који настаје у Вашем домаћинству одвојено одлагали и који?
(означите све што се односи на Вас)

- отпад од електронске и електричне опреме
- истрошене батерије
- истрошене акумулаторе
- отпадне гуме
- отпадна уља
- медицински отпад
- нешто друго: _____

12. Како сада одлажете горе наведене врсте отпада?
(означите све што се односи на Вас)

Не одлажем одвојено (са осталим отпадом из домаћинства бацам у контејнер за комунални отпад)
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - без надокнаде
Путем приватних фирми које прикупљају ову врсту отпада - уз надокнаду
Ништа не бацам, нађем отпаду неку другу улогу
Друго, _____

13. На који начин бисте горе наведене врсте отпада одвојено одлагали?
(да имате прилику да креирате посебан, функционалан систем, означите шта би он укључивао)

- посебне посуде у домаћинству за прикупљање, Ви их носите на место одлагања
- посебне посуде у домаћинству за прикупљање, оператер долази да их преузме
- нешто друго, шта _____

14. Колико далеко бисте били спремни да носите на одлагање ову врсту отпада?
(заокружите један од понуђених одговора)

до 1 км   до 5 км   до 10 км   било колико

Четврти део Циркуларна економија

15. Да ли постоји нешто што мислите да не би требало бацати, што не би требало да буде отпад (иако се најчешће баца)?

_____

16. Шта је Ваш предлог, шта би са тим стварима могло да се уради?

_____

_____

17. Да ли сте чули за појам "циркуларна економија"?
(заокружите један од понуђених одговора)

Да   Не

17а. Како бисте описали овај појам? _____

_____

Инфо:

Циркуларна економија представља алтернативу тренутно најзаступљенијем линеарном моделу привреде - моделу који се базира на "узми (из природе), направи (у процесу производње), искористи, одбаци (на отпад)" начину размишљања. Циркуларна економија настоји да елиминира настајање отпада и загађење планете, да материјале који су узети из природе и/или већ направљени одржи у употреби што је могуће дуже и омогући да се природни системи обнове.

Поред максималног искоришћавања и рециклаже отпада, циркуларна економија, између осталог, заговара и дизајнирање производа који могу да се сервисирају и поправе, коришћење услуге уместо куповине ствари и слично.

Удружење "Инжењери заштите животне средине" и Локални омбудсман Града Новог Сада
Истраживање о екологији у Новом Саду - Информисаност, навике и ставови становништва о одвојеном сакупљању
комуналног и другог кућног отпада у Граду Новом Саду

18. Да ли Ви када купујете размишљате о производу на следећи начин: да ли његово паковање може да се рециклира или и искористи, да ли уређај има могућност поправке, да ли могу да изнајим негде производ који ми треба уместо да га купим и слично?

(заокружите један од понуђених одговора)

Да   Не   Понекад   Нисам до сада о томе размишљао/ла

Пети део
Едукација и информисање

19. На који начин мислите да је најефикасније/најбоље спровести едукацију Новосађана и Новосађанки о одвојеном сакупљању отпада?

(рангирајте до 3 начина едукације која сматрате најефикаснијим; упишите ознаку 1 за најефикаснији итд.)

Флајери који могу да се узму на јавним местима

Флајери уз рачун Информатике

Постери у МЗ

Постери на улазима у зграде

ТВ

Инфо-портали

Кампања на Фејсбуку

Кампања на Инстаграму

На сајту ЈКП "Чистоће"

Нешто друго _____

20. О чему је потребно више знања/о чему бисте Ви желели да више чујете, научите?

_____
_____
_____

Уколико имате неки додатни коментар везан за тему овог упитника, можете да написати овде:

_____
_____
_____
_____
_____

Хвала што сте узели учешће у истраживању и попунили анкету!